

**UCHWAŁA NR XXXVII/281/2014
RADY MIEJSKIEJ GMINY SKOKI**

z dnia 12 czerwca 2014 r.

w sprawie „Gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Skoki na lata 2014 – 2017”.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013, poz. 594 j. t.) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U z 2003 r. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami) Rada Miejska Gminy Skoki uchwala co następuje:

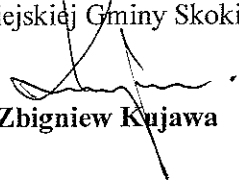
§ 1. Uchwala się „Gminny Program opieki nad zabytkami dla Gminy Skoki” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Skoki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dnia podjęcia.

§ 4. Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady
Miejskiej Gminy Skoki

Zbigniew Kujawa

Załącznik do Uchwały Nr XXXVII/281/2014

Rady Miejskiej Gminy Skoki

z dnia 12 czerwca 2014 r.

Zalacznik1.pdf

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY SKOKI NA LATA 2014-2017

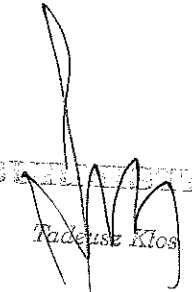
100%

100%

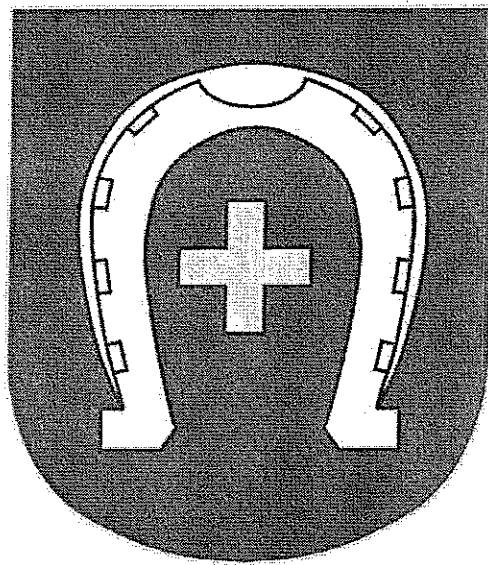
Uzasadnienie do Uchwały nr XXXVII/281/2014
z dnia 12.06.2014r.
Rady Miejskiej Gminy Skoki

Uchwalona w dniu 23 lipca 2003 ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.), w art. 87 ust. 3 nakłada na zarząd województwa, zarządy powiatów oraz wójtów obowiązek sporządzenia na okres 4 lat programów opieki nad zabytkami. Program ten po zaopiniowaniu przez wojewódzkiego konserwatora zabytków musi zostać przyjęty przez Radę Gminy w formie uchwały i przekazany do publikacji w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

W związku z powyższym podjęcie niniejszej uchwały jest uzasadnione.

Tadeusz Kłos

**GMINNY PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI
DLA GMINY SKOKI
NA LATA 2014-2017**

SKOKI

2013

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
1.1. Charakterystyka i zarys historii gminy	4
1.2. Postanowienia ogólne	15
1.3. Cel opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	15
1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami	16
2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego	17
2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa	17
2.1.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego	17
2.1.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	18
2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie lokalnym- międzygminnym	19
2.2.1 Strategia rozwoju turystyki Związku Międzygminnego "Puszcza Zielonka"	20
3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	23
3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchome wpisane do rejestru zabytków	26
3.2. Obiekty z terenu gminy Skoki znajdujące się w ewidencji zabytków	30
3.3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy	44
3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków	45
3.4.1. Historyczne założenie urbanistyczne	45
3.4.2. Zabytkowe parki na terenie gminy	45
3.5. Zabytki archeologiczne	46
3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy	46
3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy	46
3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie	

gminy zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków łącznie z funkcją oraz analizą chronologiczną	47
4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego	48
4.1. Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków	48
4.2. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skoki	50
4.3. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Skoki na lata 2010-2020	52
4.4. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	53
5. Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla gminy Skoki	54
5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	54
5.2. Wynikające ze Studium uwarunkowań oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Skoki	54
5.3. Wynikające ze Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Skoki na lata 2010-2020	56
5.4. Wynikające ze Strategii rozwoju turystyki Związku Międzygminnego <i>Puszcza Zielonka</i>	57
6. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	57
6.1. Podstawowe kierunki działań	57
6.1.1. Gminna ewidencja zabytków	57
6.1.2. Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych	57
6.1.3. Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury”	58
6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych	58
6.1.5. Ścieżki i szlaki turystyczno-edukacyjne	58
6.1.6. Edukacja i promocja zabytków miasta i gminy Skoki	59
6.1.7. Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej	59
6.1.8. Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych	59

6.1.9. Nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych	60
6.1.10. Uwzględnianie ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu	60
6.2. Terminarz realizacji oraz środki finansowania	61
7. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami	64
8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami	64
Literatura	65

1. Wstęp

1.1. Charakterystyka i zarys historii gminy

Gmina Skoki, należąca do powiatu wągrowieckiego, jedna z 226 gmin województwa, położona jest w centrum Wielkopolski, na północny-wschód od miasta Poznania. Od północy sąsiaduje z gminami Rogoźno, Wągrowiec i Mieścisko, od wschodu z gminą Kłecko, od południa z gminą Kiszkowo, a od zachodu z Murowana Goślina i aglomeracją poznańską. Przez gminę przebiega ważny szlak kolejowy i drogowy z Poznania do Bydgoszczy (droga krajowa nr 196) oraz ze Sławicy-Rejowca (przez Kiszkowo) do Gniezna (droga krajowa nr 197). Miasto Skoki usytuowane jest przy drodze krajowej 196, w odległości 45 km od Poznania i 17 km od Wągrowca.

Powierzchnia gminy wynosi 19 852 ha (198,5 km²), z czego użytki rolne zajmują około 54% powierzchni, lasy 35,2%, wody stojące i płynące około 3,3%, a pozostałe tereny ponad 7,5%. Miasto Skoki zajmuje powierzchnię około 1120 ha, tj. około 4% powierzchni gminy. Gmina należy pod względem powierzchni do większych i lokuje się na 28 miejscu w województwie wielkopolskim. W 2007 roku gminę zamieszkiwało łącznie 8821 osób (dane z 28.08.2007), z czego na miasto przypadało 3905 osób (44% ogółu populacji), a na tereny wiejskie 4916 (56%).

Sieć osadniczą gminy tworzy łącznie 44 jednostki osadnicze, w tym: ośrodek miejsko-gminny w Skokach, 27 wsi sołeckich (Bliżyce, Brzeźno, Budziszewice, Chociszewo, Glinno, Grzybowo, Jabłkowo, Jagniewice, Kakulin, Kuszewo, Lechlin, Lechlinek, Łosiniec, Niedźwiedziny, Pawłowo Skockie, Pomarzanki, Potrzeznowo, Raczkowo Rakojady, Rejowiec, Roszkowo, Roszkówko, Rościno, Sława Wielkopolska, Sławica, Stawiany, Szczodrochowo), oraz 16 małych wsi i przysiółków (m.in. Antoniewo Górne, Antoniewo, Chociszewko, Dzwonowo, Dzwonowo Leśne, Grzybowo, Ignacewo, Lechlin Huby, Miączynek, Nadmłyn, Niedarzyn, Wysoka).

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski Jerzego Kondrackiego obszar gminy Skoki należy do makroregionu Pojezierza Wielkopolskiego, na pograniczu dwóch mezoregionów: Pojezierza Gnieźnieńskiego na południu i Pojezierza Chodzieskiego na północy (Kondracki 2000). Teren gminy cechuje silne zróżnicowanie powierzchni, charakterystyczne dla krajobrazu połodowcowego. W północnej części gminy dominuje płaska wysoczyzna morenowa (Równina Wągrowiecka), rozcięta rynnami glacialnymi. Zachodnia i południowa część gminy leży w obrębie strefy moren czołowych powstałych w trakcie ostatniego zlodowacenia (Pagórków Poznańskich). Rzeźba powierzchni terenu w tej części gminy jest urozmaicona licznymi wzniesieniami, przedzielnymi obniżeniami, zajętymi przez jeziora (Włókno, Brzeźno) lub zatorfionymi. Południowo-wschodnią część gminy zajmuje pofałdowana wysoczyzna morenowa (Równina Gnieźnieńska), rozcięta rynną glacialną, wykorzystywaną przez rzeczkę Małą Wełną. Środkowa część gminy przecięta jest przez wyraźnie zaznaczającą się w ukształtowaniu terenu rynną glacialną. Głównym ciekim wodnym przecinającym obszar gminy jest Mała Wełna o bardzo urozmaiconej i krętej trasie, prowadzącej przez jeziora Rościńskie i Budziszewskie. Do rzeki na terenie gminy wpadają kanał Roszkowo-Popowo, Kanał Dzwonowski (Dzwonówka) oraz Kanał Płaskowo-Pomarzany. Wyjątkową cechą krajobrazu gminy są liczne jeziora. Są to oprócz wspomnianych wyżej: jeziora Maciejak (wraz z mniejszymi zbiornikami Lipka, Lisówka, Jezioro), Karolewskie, Dzwonowskie, Antoniewo, Borowe I Lechlin oraz stawy rybne Rakojady i Skoki.

O intensywnym osadnictwie na terenie miasta i gminy Skoki, zarówno w pradziejach, średniowieczu oraz czasach nowożytnych, świadczą dziś liczne stanowiska archeologiczne. Z terenu

gminy znanych jest ich blisko tysiąc, w większości osad. Wśród nich są cztery grodziska oraz ponad trzydzieści pradziejowych cmentarzysk.

Najstarsze poświadczone ślady pobytu człowieka na terenie gminy pochodzą z wczesnego holocenu i związane są z mezolitycznymi społecznościami łowiecko – zbierackimi (około 8000- 4000 lat p.n.e.). Odnajdywano je między innymi w rejonie Skoków, Łosińca, Potrzeźnowa. Znaleziono tam zabytki krzemienne o bliżej niesprecyzowanej chronologii, świadczą o zasiedleniu tego terenu zarówno w starszej jak i młodszej fazie tego okresu. Osadnictwu społeczności łowiecko – zbierackich mezolitu w tym rejonie w bliskim sąsiedztwie zbiorników wodnych, umożliwiające maksymalne wykorzystanie środowiska naturalnego.

Stanowiska kultury ceramiki wstęgowej rytej, są pierwszymi śladami pobytu społeczności neolitycznych (4000- 1800 lat p.n.e.) na terenie gminy. Pozostałości osadnictwa tej kultury znaleziono w rejonie Skoki- Rościnnu. Najbardziej intensywnie osadnictwo neolityczne na terenie Gminy Skoki związane było jednak z obecnością społeczności kultury pucharów lejkowatych. Znajdźiska związane z tą kulturą to na ogół pojedyncze lub mało liczne zespoły fragmentów ceramiki naczyńowej. Zespoły takie znaleziono m.in. w okolicach Łosińca, Lechłina, Chociszewa, Rakojad, Stawian, Skoków, Potrzeźnowa. Jednocześnie od 1 poł. do schyłku III tysiąclecia p.n.e. m.in. na terenach Wielkopolski i Kujaw rozwijała się kultura amfor kulistych. Ślady pobytu ludności tej neolitycznej kultury na terenie gminy znane są z nielicznych fragmentów naczyń znalezionych m.in. w okolicach Stawian, Brzeźna, Skoków, Rościnnu i Grzybowia. Do najciekawszych stanowisk należą osady neolityczne w Wysokiej, Sławicy, Potrzeźnowie i Szczodrochowie. Nieliczne są ślady poświadczające obecność społeczności neolitycznych u schyłku Neolitu I w początkach epoki brązu, m.in. kultury ceramiki sznurowej.

Kolejne pozostałości osadnictwa pradziejowego dotyczą epoki brązu (1800- 700/650 p.n.e.) i wczesnej epoki żelaza (700-200/150 p.n.e.). Bardzo silnie swoją obecność na terenie gminy zaznaczyły ugrupowania kultury łużyckiej (1200-550 p.n.e.). Swymi oddziaływaniami obejmowała ona obszar prawie całego dorzecza Odry i Wisły. Liczne ślady osadnictwa tej kultury, choć znane niemal wyłącznie z badań powierzchniowych, stwierdzono na niemal całym obszarze gminy, min. w okolicach Łosińca, Lechłina, Pomarzanek, Chociszewa, Skoków, Rościnnu, Potrzeźnowa, Rakojadów, Stawian. Z lokalnej grupy kultury łużyckiej na Pomorzu wykrystalizowała się kultura pomorska (550-200 p.n.e.), która szybko ekspandowała na tereny dotąd zajmowane przez kulturę łużycką w Wielkopolsce. Charakterystyczne dla społeczności tej kultury były groby w postaci zagłębionych skrzyń kamiennych, w których ustawiano popielnicę ze spalonymi szczątkami, a także luźne znajdźiska pochodzące przeważnie ze zniszczonych grobów. Cmentarzyska ludności tej kultury odkryto w Rościnnie, Kakulinie, Jagniewicach, Brzeźnie, Stawianach, Sławicy i Jabłkowie (trzy ostatnie wpisane do rejestru zabytków).

Następny okres w pradziejach gminy Skoki to okresy przedrzymski i wpływów rzymskich. Na terenie gminy odkryto przede wszystkim ślady związane są z kulturą przeworską (około 200/150 p.n.e. – 500 n. e.) oraz kulturą wielbarską. Znaleziono je m.in. w okolicach Skoków, Potrzeźnowa, Rościnnu, Glinna, Chociszewa, Łosińca. Do najciekawszych należą wielokulturowe osady, zawierające także ślady osadnictwa z tego czasu, w Stawianach, Rościnnie i Kakulinie. W Kakulinie w trakcie nadzorów archeologicznych odkryto w 2012 roku pozostałości doskonale zachowanej pracowni hutniczej związanej z obecnością na tym terenie kultury wielbarskiej. Kulturę tą powszechnie wiąże się z ekspansją Gotów z terenów Skandynawii na południe Europy.

Kolejne ślady zasiedlenia terenów gminy pochodzą już z okresu wczesnego średniowiecza. Został on zainicjowany zasiedleniem ziem polskich przez Słowian i trwał do połowy XIII wieku. Stanowiska z tego okresu są liczne, choć znane niemal wyłącznie z badań powierzchniowych. Prawdopodobnie już w VII wieku tereny dzisiejszej gminy leżały na obszarach zajmowanych przez Polan. W tym czasie wspólnoty rodowe (podstawowe jednostki organizacji społecznej) skupiały się w większe związki-plemiona. Podstawą obrony terytorium zajmowanego przez plemię były grody obronne. Na terenie dzisiejszej gminy istniały niegdyś grody Jabłkowie, Pomarzankach, Brzeźnie i Glinnie (dwa ostatnie wpisane są do rejestru zabytków). Prawdopodobnie w czasach przed państwowymi przez tereny dzisiejszej gminy Skoki przechodziła granica pomiędzy plemiennymi krainami poznańską i gnieźnieńską, na którą w późniejszym czasie nałożyła się granica dwóch diecezji.

Skoki zostały zlokalizowane nad rzeką Małą Welną, na skrzyżowaniu dwóch ważnych traktów prowadzących z Gniezna, przez Rogoźno i grody nadnoteckie w kierunku Pomorza Zachodniego oraz z Poznania, przez Murowaną Goślinę, Wągrowiec w Nakło w kierunku Pomorza Gdańskiego. Topograficzne położenie miasta wyjaśnia też, według Stanisława Responda, jego nazwę, gdyż *skok* oznaczał spadek wody lub groblę. Skrzyżowanie traktów handlowych sprzyjało niewątpliwie osadnictwu. Przekazy historyczne i dane archeologiczne wskazują na istnienie tu osady już w XII wieku. Lokacja miasta na prawie średzkie nastąpiła w 1367 roku, na podstawie przywileju, jaki Janusz z Podlesia i biskup poznański Doliwa otrzymali od Kazimierza Wielkiego. Od XIV wieku aż do 1536 roku miasto pozostawało własnością Nowinów Skockich. W 1458 roku na wyprawę przeciwko Krzyżakom, miasto wystawiło 3 piechurów, co świadczyło, że należało do mniejszych miast w Wielkopolsce. Kolejnymi właścicielami Skoków do początku XVII wieku była rodzina Latałskich. Od 1630 roku do początku XIX wieku miasto należało kolejno do Reyów, Unrugów, Twardowskich, Raczyńskich, Radolińskich (1738-1780) oraz Świniarskich i Skoroszewskich (w końcu XVIII i początkach XIX wieku).

Od połowy XVI do końca XVII wieku miasto było jednym z największych skupisk innowierców w Wielkopolsce. Znajdowały się tu zarówno gminy wyznaniowe braci czeskich i luteran oraz gmina żydowska, które miały duży wpływ na rozwój i rangę miasta. W XVII wieku miasto liczyło prawdopodobnie około sześciu tysięcy mieszkańców i było liczącym się ośrodkiem tkackim sukienniczym. Rozwijały się też i inne dziedziny rzemiosła jak szewstwo. Powstawały tu pierwsze szkoły rzemiosła. Osadnictwu sprzyjał szczególnie czas kiedy właścicielami byli Rejowie (1630-1680). Nowoprzybyli osadnicy zwalniani byli z podatków przez pierwsze 4 lata, mogli korzystać z lasów dworskich oraz mieli zagwarantowaną wolność handlu i swobodę sumienia. W 1632 roku dla napływających osadników założono, tzw. Nowe miasto. Pod koniec XVII wieku w Skokach znajdowały się trzy kościoły (czeski, katolicki i luteranski), synagoga oraz ratusz. Okres od potopu szwedzkiego, a zwłaszcza wiek XVIII i początek XIX, to czas ogromnego regresu miasta trawionego pożarami (1749; 1793) i nawiedzanego przez epidemie (1710). Spowodowało to znaczne wyludnienie Skoków i okolic. Dopiero w 2 połowie XIX wieku liczba nieznacznie przekroczyła 1000 mieszkańców. U schyłku XVIII wieku miasto liczyło około 1050 mieszkańców, utrzymujących się głównie z rzemiosła. W 1788 roku miało tu być 27 warsztatów sukienniczych, 30 szewców, 6 stolarzy, 3 krawców, 3 garncarzy, 2 kuśnierzy, 2 bednarzy, 2 murarzy, 2 siodlarzy, 2 powroźników, 2 winiarzy oraz po jednym tokarzu, farbiarzu, ślusarzu i muzykancie. Od 1793 roku Skoki znalazły się pod panowaniem pruskim, a losy miasta i okolic były ściśle związane z historią Wielkiego Księstwa Poznańskiego. W ciągu XIX wieku nastąpił rozwój gospodarczy miasta, do którego przyczyniły się hasła pracy organicznej i rywalizacja gospodarcza pomiędzy ludnością polską i niemiecką, głównie w

dziedzinie rolnictwa, z którego utrzymywała się większość mieszkańców. Część mieszkańców zajmowała się handlem oraz prowadzeniem gościnców i restauracji. Według Słownika Geograficznego Królestwa Polskiego... w 1880 roku liczba mieszkańców wynosiła 1318 (660 katolików, 426 protestantów i 196 Żydów), którzy zamieszkiwali 133 domy. Były tu dwa kościoły (katolicki i protestancki), synagoga oraz poczta. Do rozwoju gospodarczego i przestrzennego miasta przyczyniła się w początkach XX wieku budowa połączeń kolejowych z Poznaniem (1905), Wągrowcem (1908), Gnieznem (1914). Mieszkańcy miasta brali też czynny udział w zrywach zbrojnych Wiosny Ludów w 1848 roku i Powstania Wielkopolskiego. Niewiele informacji jest na temat najnowszych dziejów Skoków i okolic. Wiadomo, że okres międzywojenny był czasem wszechstronnego rozwoju społeczno gospodarczego miasta i okolic. W mieście działały wówczas między innymi Towarzystwo Gimnastyczne *Sokół* oraz organizacja *Młode Polki*.

Okres drugiej wojny światowej przyniósł ogromne straty w ludności miasta i okolic, spowodowane, śmiercią i wysiedleniem wielu mieszkańców. W 1945 Skokach mieszkało 1567 osób. Regres ten został zahamowany w wyniku napływu nowej ludności, głównie ze wschodnich rubieży państwa. Obecnie Skoki, jako siedziba gminy oraz miejsce lokalizacji szeregu podmiotów gospodarczych, związane jest z działalnością administracyjną, obsługą rolnictwa i rekreacją co wiąże się z bliskością aglomeracji poznańskiej.

Bogatą historię gminy tworzą dzieje poszczególnych wsi, zarówno tych istniejących jak i tych, które nie przetrwały do dziś. Najważniejsze z nich to:

Antoniewo

Historia tej miejscowości jest stosunkowo krótka i wiąże się z wybudowanym tu w początkach XX wieku domem dla sierot, przekształconym, później w zakład wychowawczy dla młodzieży. Większość obiektów wybudowano około 1914 roku według projektu przywiezionego z Lombardii. W okresie międzywojennym zakład wychowawczy był prowadzony przez salezjanów, których patron, św. Jan Bosko został uwidoczniiony na płaskorzeźbie, umieszczonej na głównej bramie wjazdowej. Zakład posiadał wtedy swoją własną kuźnię, kołodziejnię, piekarnię, warsztaty szewskie i krawieckie, elektrownię oraz oczyszczalnię ścieków. W okresie II wojny światowej ośrodek w Antoniewie zamieniono na obóz jeniecki, w którym przetrzymywano oprócz jeńców polskich także żołnierzy z Jugosławii, Norwegii, Anglii, Kanady, Włoch, Belgii i Francji.

Antoniewo Górne

Wieś folwarczna należąca pierwotnie do majątku w Glininie. W źródłach pojawiła się w 1846 roku. Antoniewo zamieszkiwało wtedy 34 mieszkańców i były tu 3 domy, w tym 1 prywatny. W 1921 roku wieś należała nadal do właściciela Glinna. W 1926 roku właścicielem folwarku o powierzchni 163 ha, z rocznym dochodem 433,33 talarów był Stanisław Buchowski z Jagniewic. Druga część wsi była nadal obszarem dworskim, podlegającym pod majątek w Glininie. Jej właścicielem był wtedy Poznański Krajowy Związek Komunalny. Po 1955 roku utworzono na terenie dawnego majątku PGR.

Blizyce

Wieś folwarczna pojawiła się w źródłach w XIV wieku, jako Blischowice (1348), a później Blizice (1580). W 1348 roku należała do parafii w Dąbrowie, a później była własnością kapituły gnieźnieńskiej. Prawdopodobnie pod koniec XVIII wieku została przejęta przez rząd pruski. W 1830

istniejący tu majątek liczył 546 ha powierzchni. W 1840 jego właścicielem był Łukasz Ciesielski, a we wsi było 233 mieszkańców. W 1864 Bliżyce były już częściowo wsią włościańską. W 1910 folwark w Bliżycach o powierzchni 182,05 ha z rocznym dochodem 2670 marek był własnością państwa pruskiego i wchodził w skład domeny poznańskiej.

Brzeźno

Wieś folwarczna w 1840 roku wieś zapisana była, jako Brzezna, wchodziła w skład majątku Leona Koszutkiego, a już w 1846 roku przejął ją Józef Kierski i wchodziła ona w skład parafii potulickiej. W 1878r. właścicielem wsi był Stefan Kierski, obszar jej obejmował 2665 mórg, 7 domów i 195 mieszkańców. W okresie międzywojennym wieś występuje już pod nazwą Brzeźno. Znajdowało się tu 5 dużych gospodarstw oraz folwark, którego właścicielem był Czesław Kaczmarek. Po 1945 na terenie folwarku utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne.

Budziszewice

Osada olenderska, powstała na terenie pobliskiego Budziszewka już w XVIII wieku, jako Holendry Budziszewskie. W okresie międzywojennym było tu 25 gospodarstw należących w większości do Niemców. Po wojnie na opuszczonej ziemi utworzono PGR, który istniał do lat 70. XX wieku.

Chociszewko,

Wieś olenderska powstała zapewne w XVIII wieku, jako Smolary, a potem Olendry Chociszewskie (Chociszewko). Prawdopodobnie w XIX wieku była własnością Józefa Seredyńskiego. W 1921 roku Chociszewko występuje, jako wieś włościańska. W okresie międzywojennym było tu 7 domów i mieszkało 50 osób.

Chociszewo

Wieś folwarczna. Nazwa wsi pochodzi od imienia Chocisław. Między 1580 a 1620 rokiem należała Jakuba, Macieja i Andrzeja Chociszewskich, herbu Junosza. Pod koniec XVIII wieku wieś należała do Justyny Daleszyńskiej herbu Wczele. W 1841 roku majątek Chociszewo był własnością Józefa Seredyńskiego. We wsi mieszkało wtedy 107 mieszkańców. Wieś podlegała w 1864 roku pod parafię w Lechlinie. Według danych z 1878 roku, majątek Seredyńskich w Chociszewie liczyła 1365 mórg. W 1910 roku właścicielem majątku w Chociszewie o powierzchni 348,56 ha była Antonina Kuntze. Roczny dochód, jaki przynosił wynosił wtedy 2764 marki. W 1921 roku wieś figurowała, jako folwarczna. W 1929 roku folwark był w posiadaniu Pawła Kuntze. Powierzchnia majątku, do którego należała również gorzelnia wynosiła 341,5 ha.

Dzwonowo

Osada leśna. Pierwszym jej właścicielem znanym z imienia był Komes Dobrogost, wojewoda poznański, a po jego śmierci jego syn Dzierżykraj. Na początku XVI wieku Dzwonowo było osadą młyńską. Istniał tam kościół afiliowany pod parafię w sąsiedniej Dąbrówce Kościelnej. Według spisów poborowych z lat 1580 – 1620, w Dzwonowie znajdował się młyn wodny o 1 kole i 5 zagrodników. Właścicielem był wówczas Andrzej Rogaliński, a po nim dziedziczył Jakub Rogaliński.

Pod koniec XVIII wieku majątność tą posiadał Antoni Prusiński. Później była ona własnością rodziny Miączyńskich, do których oprócz folwarku należała huba włościańska. Część włościańska Dzwonowa, miała 136 ha obszaru. Prusacy nazwali to miejsce po 1871 roku Schwanau. W 1878 roku właścicielem Dzwonowa i Pawłowa był hrabia Miączyński. Obszar jego dóbr wynosił 8049 mórg. W 1885 roku obszar dworski Dzwonowo miał powierzchnię 1820 mórg, a część włościańska stanowiły 544 morgi. W 1921 roku w Dzwonowie mieszkało 131 osób, a w 1929 roku część włościańska wsi posiadała 102 mieszkańców, w tym 13 Niemców. W 1926 roku folwark o powierzchni 158 ha w Dzwonowie posiadał lekarz z Poznania Celestyn Rydlewski. Po nim właścicielką była jego córka Alina Szydłowska. W 1929 folwark przeszedł na własność Lasów Państwowych. W czasie okupacji niemieckiej majątek w Dzwonowie przejął Niemiec Myler, do którego należały również 3 inne folwarki: w Miączynku, Pawłowie i Stawianach. Po wojnie Dzwonowo przejęło Nadleśnictwo Łopuchówko. W 2000 roku było tu tylko 1 gospodarstwo, 2 budynki mieszkalne i pałacyk.

Glinno

Wieś folwarczna, wspomniana została pierwszy raz w aktach grodzkich z lat 1498-1501. W 1579 należała do rodziny Raczkowskich z pobliskiego Raczkowa. W 1846 roku właścicielem wsi był Skoryszewski, a w 1878 roku Drwęski. Obszar wsi wynosił wtedy 3543 morgi i składał się wtedy z trzech części: Glinna Dominium, folwarku Antoniewo oraz domu leśnego Kasztelany o łącznej powierzchni 3673 morgi. W początkach XX wieku wieś była w rękach Andrzeja Drogowskiego. Obszar majątku w 1910 roku obejmował 670 ha, a dochód roczny wynosił 6980 marek. W 1921 r. Glinno nadal było folwarkiem, we wsi mieszkało 321 osób. W 1926 roku majątek z gorzelnią należał do Hieronima Sławińskiego, a jego obszar wynosił 500,9 ha.

Grzybowice

Wieś olenderska powstała zapewne w XVIII wieku na terenie Grzybowa. W 1846 roku zarówno Grzybowo jak i Grzybowo Olendry wchodziły w skład dóbr siernickich należących do Radolińskich.

Grzybowo

Wieś wspominana w źródłach, jako Grzybowicze i Grzibowo. W 1840 wraz Siernikami, Wojciechowem i Rościnnem należała do Radolińskich. W 1864 roku Grzybowo występowało, jako wieś włościańska, w której mieszkało 181 ludzi. W okresie międzywojennym było tu 5 gospodarstw, w tym 3 niemieckie.

Jagniewice

Wieś folwarczna z zabudowaniami z końca XIX wieku. Na początku XX wieku należały do Buchowskich. W okresie międzywojennym we wsi były dwa folwarki, z których jeden należał do rodziny Buchowskich, a drugi do Niemca Waldemara Willa. Ten ostatni, po wywiezieniu Buchowskich do Generalnej Guberni, gospodarzył w okresie okupacji w obydwu folwarkach.

Jabłkowo

Wieś folwarczna. Według niektórych, źródeł pierwszy kościół miał tu być już w XIII wieku. W 1432 roku odnotowuje się tu księdza Jana. Kolejny kościół został ufundowany w 1441 roku i uposażony przez ówczesnego dziedzica wsi Jabłkowo Derśława Jabłkowskiego. Obecny kościół p.w.

św. Michała Archanioła został ufundowany w 1754 przez ówczesnego właściciela Jabłkowa Ludwika Dorpowskiego. W 1 poł. XIX wieku właścicielami majątku, a zarazem ostatnimi kolatorami kościoła byli Brzescy herbu Topór, których grobowiec wznosi się na tutejszym cmentarzu. W 1846 roku właścicielem Jabłkowa był Jan Brzeski. W tym czasie majątek Jabłkowo miał powierzchnię 2584 mórg. W 1885 roku Jabłkowo wchodziło w skład dominium Pomarzanki, którego właścicielem był Kajetan Buchowski. W 1910 roku Jabłkowo i Raczkowo należało do Elżbiety Zaborowskiej z Poznańskich. Obszar majątku wynosił 413,63 ha, a roczny dochód wynosił 5617 marek. W 1921 roku wieś była podzielona na folwark i część włościańską. Właścicielką folwarku z gorzelnią nadal była Elżbieta Zaborowska. Obszar majątku wynosił 644,9 ha. W czasie okupacji majątek zajął Niemiec Sznajder. Po wojnie utworzono tu Państwowe Gospodarstwo Rolne podległe pod Państwowe Przedsiębiorstwo Gospodarstw Rolnych w Popowie Kościelnym.

Kakulin

Pod koniec XVIII wieś była własnością kanonika gnieźnieńskiego Dorpowskiego. Później została przejęta przez państwo pruskie. W 1841 roku wieś ta podobnie jak pobliskie Jabłkowo była własnością Jana Brzeskiego. W 1846 roku wieś była ponownie własnością państwową. Prawdopodobnie w 2 połowie XIX wieku nastąpiła parcelacja wsi. W 1921 roku mieszkało tu 269 osób. W 1926 była to wieś włościańska, z 23 gospodarstwami i 2 kuźniami.

Kuszewo

W 1523 roku były tu 2 folwarki dziedziczne. W 1558 Kuszewo oddzielono od Jabłkowa. W 1620 majątność należała do Popowskich. Pod koniec XVIII wieku całe Kuszewo należało do Piotra Brzeskiego z Dziadkowa. W 1846 roku majątek należał do Dobranieckiego, a w 1878 roku do Święcickich. W 1885 roku w skład dominium Kuszewo wchodziło 1414 mórg ziemi, 9 domów i 131 mieszkańców. Do majątku należała gorzelnia i cegielnia. Prawdopodobnie jeszcze pod koniec XIX wieku wieś została rozparcelowana. W 1925 Kuszewo jako wieś włościańska miała 25 gospodarstw, w tym 4 polskie.

Lechlin

Wieś folwarczna. Pierwsza wzmianka o Lechlinie, jako posiadłości biskupów poznańskich pochodzi z 1235 roku. W skład tutejszej parafii wchodziły miejscowości Chociszewo, Czekanowo, Grzybowo, Lechlin, Przysieka, Rościnnio i Roszkowo. W 1608 roku Lechlin przeszedł na własność kapituły poznańskiej. We wsi w tym czasie istniał młyn. U schyłku XVIII wieku Lechlin należał do Józefa Gliszczyńskiego, a potem Dunina, który zapisał majątność swojej siostrze Magdalenie Napierałowiczowej. Po niej dziedziczył majątność Antoni Lasecki, który wymienił Lechlin na wieś Domanikowo, należącą do rodziny von Treskow. Stojący we wsi kościół został wybudowany w latach 1839-1840. Z początku XIX wieku pochodzi dwór w Lechlinie. W 1918 roku jego właścicielem był Tadeusz Götzendorf-Grabowski. W 1921 roku w majątku w Lechlinie mieszkały 223 osoby, a w części włościańskiej 86 osób. W okresie okupacji majątek był zajęty przez Niemców Zafosta i Bubeka. W 1950 miejscowi rolnicy utworzyli tu Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną.

Lechlinek

Wieś olenderska powstała na gruntach Lechlina. W 1880 roku było tu 10 domów i 80 mieszkańców. W 1921 roku w Lechlinku było 10 gospodarstw, mieszkało tu 71 osób. Po II wojnie

Lechlinek stał się odrębną wsią. W jednym z opuszczonych gospodarstw poniemieckich utworzono leśniczówkę.

Łosiniec

Wieś folwarczna, należąca w XIX wieku do właścicieli Lechlina: Dunina (1840-1878), Napierałowiczowej (1878). W 1921 obszar dworski we wsi Łosiniec Nowy zamieszkiwało 508 osób, a część włościańską 70 osób. Po parcelacji majątku w okresie międzywojennym było tu 60 gospodarstw.

Niedźwiedziny

Wieś wspomniana była po raz pierwszy w dniu 25 maja 1348 roku, jako własność Dzierżykraj z Dzwonowa, jako Niedźwiady. W XVI wieku osada ta leżała pusta stąd jej nazwa. Około 1600 roku w Niedźwiedzinach stał prawdopodobnie zbór luterski. W 1793 roku majątność ta była własnością Antoniego Prusińskiego. W 1885 roku folwark w Niedźwiedzinach miał 4 domy i 50 mieszkańców, a część włościańska 13 domów i 134 mieszkańców oraz 852 morgi obszaru. W 1921 roku Niedźwiedziny występują, jako wieś włościańska. Mieszkało w niej 101 osób, a w 1927 roku 105 osób, w tym 31 Niemców.

Pawłowo Skockie

Wieś folwarczna, której historia sięga XIV wieku. Pierwszym właścicielem wsi był wojewoda poznański Dobrogost. W 1885 roku Pawłowo razem z karczmą- Narożnikiem i przysiółkiem Miączynkiem oraz folwarkiem Dzwonowo i Niedźwiedziny zajmowało 8224 morgi obszaru dworskiego, liczyło 58 domów i 484 mieszkańców. Obszar włościański Pawłowa obejmował 376 mórg, 4 domy i 41 mieszkańców. W 1910 roku majątek w Pawłowie obejmował 805 ha, i był własnością Zygmunta Chłapowskiego, który mieszkał w Stawianach. W skład majątku wchodziły: Stawiany, Pawłowo Skockie, Młynki, Ignacewo i Jabłkowo. Do majątku należała również gorzelnia, cegielnia i suszarnia. Przynosił on roczny dochód 2058 talarów. Zygmunt Chłapowski gospodarzył tu do wybuchu II wojny światowej w 1939 roku. W czasie okupacji majątek zajmowali Niemcy: Brandt z Kuszewa, a później Miller z Wieli, który równocześnie zajął Popowo Kościelne. Po wojnie połowę majątku rozparcelowano. Z drugiej części utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne.

Pomarzanki

Wieś folwarczna Pomarzanki, dawniej Pomarzany istniała już przed 1523 rokiem. Dominium i okręg dworski należały do parafii w Jakubowie, a później w Raczkowie. W 1580 roku Pomarzanki należały do Wojciecha Jabłkowskiego, w 1618 roku do Mikołaja Węgorzewskiego, a w końcu XVIII wieku do Piotra Brzeskiego, chorążego Radziejowskiego, dziedzica dóbr Dziadkowskich. Wieś i dominium miały w 1864 roku 157 mieszkańców, 30 domy, a w 1885 roku 164 mieszkańców w 12 domach. Obszar majątku zajmował 472,19 ha, a właścicielem jego był Kajetan Buchowski. W skład okręgu dominium wchodził folwark Jabłkowo. W 1921 roku do właściciela Pomarzanek należał folwark Jabłkówko. W 1926 roku właścicielką dóbr o powierzchni 465,7 ha była Cecylia Buchowska.

Potrzanowo

Wieś w 1580 roku wioska należała do Jana Zbyszewskiego, później do Tomickich – dziedziców Budziszewa, Gosławskich i w końcu do Łubieńskich. W czasie wizyty kościelnej

Strzałkowskiego w 1628 roku wspomniana jest w Potrzeńkowie kaplica p.w. św. Zofii, poświęcona przez Brzeźnickiego – sufragana poznańskiego. Kaplicę wystawił Mikołaj Zbyszewski. W 1597 roku wdowa po nim, Zofia z Mieleżyńskich, utrzymywała przy niej kapelana. W 1728 roku w czasie wizyty Lubowicza z kaplicy pozostały tylko sterczące ściany. Wielki dzwon z kaplicy wyprosilili od dziedziczki Gosławskiej, kasztelanki przemyskiej, poznańscy księża reformaci. W okresie międzywojennym Potrzeńkowo składało się z kilku części: Potrzeńkowo Stare, Smolarki, Potrzeńkowo Kolonia, Potrzeńkowo Borówiec (to była część włościańska) i folwark Włókna- wszystkie miały swojego sołtysa. Właścicielką majątku była Olszańska – żona właściciela majątku skockiego. W pałacu założyła letni dom czasowy dla panien z dobrych domów, które przygotowywały się do życia ucząc się gotowania, szycia, prowadzenia gospodarstwa domowego, który częściowo spłonął. Jeszcze w okresie międzywojennym dobudowano nowoczesny pałac do nie spalonej części starego, a obok założono park. W okresie okupacji był tu obóz dla Hitlerjugend. Wszystkie części wsi Potrzeńkowa zostały decyzją Administracji państwowej w 1932 roku połączone w jedną jednostkę o nazwie Potrzeńkowo. Teraz jest to największa wieś w powiecie wągrowieckim.

Raczkowo

Wieś wzmiankowana była już w 1252 roku, jako Raskovcze. Nazwa pochodzi prawdopodobnie od Raczka, właściciela wsi. W 1389 roku właścicielem Raczkowa był Florian Grochała Raczkowski z rodu Nałęczów. Nałęczowie też już w XIII lub w XIV wieku ufundowali tu kościół p.w. Wszystkich Świętych. Ówczesny kościół drewniany nie zachował się. Wiadomo natomiast, że w roku 1406 proboszczem w Raczkowie był ks. Wojciech, a około roku 1526 ks. Maciej z Lekna. W średniowieczu były tam 2 działy. W 1580 roku Jan Raczkowski dziedziczył część Raczkowa, a druga należała do Szyszkowskiej. W 1591 roku w dokumentach występuje Łukasz Raczkowski. Obecna, drewniana świątynia została wybudowana w latach 1780-1782, z fundacji miejscowych dziedziców: Stanisława Miniszewskiego, Ludwika de Osten - Sacken oraz Wawrzyńca Loga.

Rakojady

Wieś folwarczna. W 1579 roku podzielona była na dwie części, z których jedna należała do Piotra Poradzewskiego, a druga do Jana Poradzewskiego. W 1618 roku folwark należał do Roszkowa. Wśród właścicieli wymieniani są w tym roku: Wojciech Poradzewski i Przysiecki. U schyłku XVIII wieku właścicielem wsi był Wincenty Świniarski. W 1921 roku Rakojady wchodziły w skład dóbr roszkowskich. W majątku było więcej lasów niż ziemi uprawnej. Wieś otrzymał w posagu Stefan Dziembowski, syn Czesława, gdy ożenił się z panną Karłowską z Poznania. Nowy dziedzic wybudował pałac (do 1927 roku). Gospodarzył do wybuchu wojny w 1939 roku. W okresie okupacji majątkiem zarządzał Niemiec Grabe.

Rejowiec

W 1921 roku Rejowiec występuje, jako obszar gminny. We wsi mieszkało w tym czasie 226 osób, w tym 87 Niemców. Na Małym Rejowcu był folwark, obszar jego wynosił 127,7 ha. We wsi była kopalnia torfu. Właścicielami byli tu kolejno: K. Karpiński z Poznania oraz Sawarzyński. W okresie okupacji folwark zajął Niemiec Miller. Na Małym Rejowcu był pałac (obecnie jest zniszczony) i 2 czworaki.

Roszkowo

Wieś folwarczna. W 1618 roku należała do Mikołaja Latańskiego. W 1773 roku jej właścicielem był Mikołaj Radoliński, a następnie Wincenty Świniarski. Po nim Roszkowo odziedziczył Ignacy Świniarski. Okręg dominium tworzyły wtedy Roszkowo, Rakojady, Sosnówka i Młyn Nadolny. Majątek liczył 11 domów, 359 mieszkańców i 1542 ha obszaru. W 1823 roku dziedzic Roszkowa nadał część ziemi swoim robotnikom i utworzył Roszkówko. Po Świniarskim majątek przejął Konstanty Dziembowski, powstaniec z 1863 roku, poseł na Sejm Pruski. W 1884 roku w majątku istniały: gorzelnia, cegielnia i fabryka serów. Zajmowano się tu hodowlą bydła holenderskiego. W 1910 roku właścicielem majątku był dr Czesław Dziembowski. W skład majątku nadał wchodziły: Roszkowo, Rakojady i folwark Sosnówka. W 1921 roku, należący do Dziembowskiego, obszar dworski Roszkowo, Nadmłyn, Rakojady folwark, Roszkowo folwark i Sosnówka folwark zamieszkiwało 436 osób. Obszar całości dóbr wynosił 1334,8 ha. W majątku była torfiarnia, gorzelnia, cegielnia i suszarnia, kolejka konna. Pałac zbudowany został w 1844 roku a następnie został rozbudowany po 1860 roku o część piętrową zwieńczoną tarasem. Przy pałacu, około poł. XIX wieku zaprojektowano park krajobrazowy rozplanowany na stokach doliny niewielkiego jeziora. Do zespołu dworskiego prowadzi gęsta aleja kasztanowców.

Roszkówko

Niewielka osada powstała w 1823 na terenie majątku Roszkowo. Założył ją ówczesny właściciel Roszkowa Ignacy Świniarski. Na terenie, po wyciętym lesie, wybudowano domki pracowników majątku. W 1823 roku właściciel dał im za zasługi po kawałku ziemi. Utworzono tu w ten sposób 9 gospodarstw włościan zaciężnych. W okresie zaborów kolejarze wybudowali (przy granicy Skoków) 2 domy dla swoich pracowników. W okresie międzywojennym Roszkówko należało do Roszkowa. W okresie okupacji Niemcy wybudowali w lesie około 100 baraków na tzw. Krankenhaus dla mieszkańców Berlina poszkodowanych w czasie bombardowania. Po II wojnie światowej baraki zostały rozebrane. Gdy w Roszkowie utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne, Roszkówko stało się samodzielną wioską.

Rościnn

Rościnn wymienione zostało w 1218 roku w bulli papieża Honoriusza III wśród posiadłości cystersów z Lekna. Mikołaj, sędzia poznański, późniejszy wojewoda kaliski, nadał je dominikanom poznańskim. Nadanie to zatwierdził w 1281 i 1296 roku Przemysław II. Z biegiem czasu Rościnn przestało być własnością dominikanów i przeszło w inne ręce. W pierwszej poł. XVII w. Rościnn wchodziło w skład majątku w Skokach i należało do Rejów. W 1668 roku właścicielem był Władysław Rej, który sprzedał swą majątność luteranowi Jerzemu Unrugowi. Sejm z roku 1773–1775 wyznaczył komisję do rozgraniczenia Lechlina i Przysieki od Rościnna i Roszkowa, dziedzictwa Mikołaja Radolińskiego, które następnie przeszło w ręce Wincentego Świniarskiego właściciela majątności skockiej. Z początkiem XIX w. oddzielono je od dominium skockiego. W tym czasie w Rościnnie mieszkało 101 osób. Kolejnymi właścicielami Rościnna byli: baron von Winterfeld (prawdopodobnie w 1 poł. XIX wieku). W 1878 jako właściciele Rościnna wymienia się rodzinę von Jagow, a następnie rodzinę von Der Lancken (od 1907 roku), rotmistrza von Baehr (od 1913 roku) i rodzinę Stickel (od 1918 roku). W 1864 roku folwark w Rościnnie miał 151 mieszkańców, 19 domów. W 1885 roku obszar wsi wynosił 2400 mórg, zajmowano się hodowlą koni, owiec angielskich, tuczem

bydła holenderskiego. W 1921 roku Rościnnu występuje w dokumentach, jako wieś włościańska i folwark. W latach 1920 – 1926 właścicielem folwarku był Jan Gąsiorowski, a jego obszar obejmował wtedy 153,9 ha. W 1926 roku folwark otrzymał ks. Kazimierz Maliński, który jeszcze w tym samym roku przekazał majątek na własność Arcybiskupowi gnieźnieńskiemu i poznańskiemu (w ramach archidiecezji i poznańskiej). Wybudowany jeszcze w 2 poł. XIX wieku pałac i otaczający go park stały się ulubionym miejscem skupienia i wypoczynku dla kleryków Wyższego Seminarium Arcybiskupiego w Poznaniu oraz kapłanów diecezji poznańskiej i gnieźnieńskiej. Dom w Rościnnie odwiedzał często kardynał August Hlond, który w latach 1926 – 1946 był Arcybiskupem gnieźnieńskim i poznańskim. W czasie okupacji Dom Rekolekcyjny zamieniono na obóz letni i szkołę dla młodzieży niemieckiej. Po zakończeniu działań wojennych obiekt został zwrócony prawowitemu właścicielowi.

Czas rządów komunistycznych w Polsce, a więc i programowej walki z Kościołem, to smutna karta w historii Domu Rekolekcyjnego w Rościnnie.

Stawiany

Wieś folwarczna. W 1298 roku Stawiany nadano franciszkanom gnieźnieńskim. W 1348 roku arcybiskup gnieźnieński rozstrzygnął spory między Dzwoniarskimi a proboszczem z Dąbrówki. Postanowił, że kmiecie stawiańscy płacić będą mieszne, a dziedzice dziesięcinę. W końcu XVIII w. Stawiany wchodziły w skład dóbr Skoki należących do Wincentego Świniarskiego. W 1846 roku w skład dóbr Stawiany wchodziły folwark Ignacego, Stawiany, Koszary – posesja leśna, Nowy Młyn, Rejowiec, folwark Sława, Szczodrochowo oraz kolonia Zawady. Właścicielem dóbr był Ferdynand Kalkstein. W 1864 roku majątek szlachecki Stawiany liczył 178 mieszkańców. W 1910 roku Stawiany, folwark Ignacego, Młynki i Sława były własnością Celiny Chłapowskiej. Obszar majątku wynosił wtedy 1164,42 ha, z dochodem rocznym 7630 marek. W 1921 roku Stawiany były nadal folwarkiem i miały 425 mieszkańców, a w 1926 roku 342, sami. W majątku była cegielnia, prąd elektryczny, prowadzono hodowlę bydła czarno-białego rasy nizinnej i koni szlachetnej półkrwi oraz reprodukcję uznanych ziemniaków. Właścicielem był Zygmunt Chłapowski. W czasie okupacji majątek zajął Niemiec Baron. Po wojnie utworzono Państwowe Gospodarstwo Rolne.

Szczodrochowo

W 1 poł. XIX wieku Szczodrochowo wchodziło w skład majątności Stawiany należącej do Ferdynanda Kalksteina. We wsi było 15 domów i 65 mieszkańców. Wieś została rozparcelowana jeszcze w okresie zaborów. W 1 ćw. XX wieku powstały tam duże gospodarstwa niemieckie i domki dla pracowników. W 1921 roku w Szczodrochowie mieszkało 100 osób. W okresie międzywojennym było 7 dużych gospodarstw i domki pracownicze oraz kuźnia.

Sława

W 1846 roku Sława wchodziła w skład dóbr Stawiany, należących do Ferdynanda Kalksteina. Folwark Sława liczył 4 domy i 9 mieszkańców. W 1905 roku uruchomiono połączenie kolejowe, łączące Skoki z Poznaniem i wybudowano w Sławie dworzec kolejowy. W tym czasie Sławę posiadał w tym czasie Leonard Brzeski. Wieś należała do parafii Dąbrówka. W 1910 roku cały okręg dworski

był własnością Celiny Chłapowskiej ze Stawian. Okręg obejmował 1146,42 ha obszaru. We wsi była torfiarnia.

Wysoka

Wieś folwarczna, której nazwa powstała prawdopodobnie od założenia wsi na wzniesieniu, na dość wysokim brzegu doliny, którą przepływa Mała Wełna. U schyłku XVIII wieku, w 1793 roku całą Wysoką posiadał Maksymilian Złotnicki. W latach 1840-1872 należała do Skoraczewskich. W 1846 roku wieś była w posiadaniu Józefa Skoraczewskiego. Założył on we wsi szpital (dom opieki) *na 2 osoby wyznania katolickiego, które przeżyły przynajmniej 55 lat, nie były karane i mieszkały przynajmniej 12 lat w tej wsi*. Testamentem z dnia 26 stycznia 1853 roku ustanowił, że każdorazowy dziedzic lub właściciel wsi powinien *dawać szpitalnikom wolne mieszkania ogrzewane, pościel i żywność*. W 1878 roku właścicielem majątku był Józef Kolski. W 1885 roku, przed sprzedażą majątku, jego obszar 338,79 ha, a czysty dochód z ziemi wynosił 2552 marki. W końcu XIX w. wieś przeszła w ręce Komisji Kolonizacyjnej. W 1921 roku Wysoka była wsią włościańską. Mieszkało w niej 157 osób, a w 1927 roku 154 osoby, w tym 86 Niemców. W okresie międzywojennym we wsi było 20 gospodarstw, w tym 14 niemieckich i 6 polskich. Znajdowała się tu czteroklasowa szkoła z jednym nauczycielem.

1.2. Postanowienia ogólne

1.2.1. Ilećroć w niniejszym programie mowa jest o:

Ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami),

Gminie – rozumie się przez to Gminę Skoki,

Programie – rozumie się przez to Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Skoki na lata 2013-2016,

Konserwatorze – rozumie się przez to właściwego miejscowo konserwatora zabytków - Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków.

Planie – rozumie się przez to Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego z dnia 26 listopada 2001 r.,

Strategii – rozumie się przez to Strategię Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020 z dnia 19 grudnia 2005 r.

1.3. Cele opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Nadrzędnym celem opracowania Programu jest zahamowanie degradacji i poprawa stanu zasobów dziedzictwa kulturowego gminy.

Ponadto celami są:

- Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

- Podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych.
- Inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych, których celem jest propagowanie znajomości zabytków wśród mieszkańców gminy oraz zaszczepianie w ich świadomości zasadności i potrzeby opieki nad zabytkami.
- Zachowanie oryginalności, odmienności gminy pozwalające na identyfikację kulturową w zglobalizowanym świecie.
- Wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

1.4. Podstawa prawna opracowania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

1.4.1. Konstytucja R.P. z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483)

Zgodnie z art. 5: Rzeczpospolita Polska strzeże (...) dziedzictwa narodowego. Rozumiejąc zabytki, jako dobro narodowe, wspólne, art. 82 konstytucji mówi: obowiązkiem obywatela (...) jest troska o dobro wspólne.

1.4.2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt. 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m.in. sprawy kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

1.4.3. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

(Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami).

Ustawa, w zakresie ochrony zabytków, nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- Prawo utworzenia przez Radę Gminy (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji (art. 16 ust. 1)
- Obowiązek uwzględniania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków nieruchomych i ich otoczenia oraz ustaleń programu.
- Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez Konserwatora (art. 18, art. 19 i art. 20).
- Obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4).

- Przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32 ust.1 pkt. 3 i ust.2).
- Przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co, do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i ust. 2).
- Sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada Gmina (art. 71 ust. 1 i 2).
- Prawo udzielania przez organ stanowiący gminy, w trybie określonym przepisami odrębnymi, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 81).
- Sporządzanie przez Wójta gminy i przyjmowanie przez Radę Gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1, ust. 2, ust. 3 i ust.4). Co dwa lata Wójt Gminy sporządza i przedstawia Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji programu (art. 87 ust. 5).

2. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego

2.1. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa:

2.1.1 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.

„Strategia rozwoju województwa Wielkopolskiego do roku 2020” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w „Strategii rozwoju województwa” stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co jej ustalenia mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego.

Formułę Strategii oparto o następujące przesłanki:

- Promocja posiadanych przez województwo uwarunkowań geograficznych, takich jak: położenie, czy środowisko przyrodnicze, oraz uwarunkowań kulturowych opartych o wielowiekową tradycję.
- Ochrona posiadanych dóbr kultury, w tym zabytków i ich efektywnie wykorzystanie.
- Stworzenie warunków dla wzrostu poziomu życia wszystkim mieszkańcom regionu.

W szczególności strategia definiuje działania mające na celu zwiększenie konkurencyjności gospodarki w stosunku do innych regionów Europy. Proponuje unowocześnienie struktury

gospodarki lokalnej, a w tym zwiększenie udziału kultury (również zabytków). Wśród celów operacyjnych Strategii zakłada się m.in. wzrost znaczenia dziedzictwa kulturowego, które w rozwoju Wielkopolski powinno pełnić kilka następujących funkcji. Po pierwsze powinno być czynnikiem integracji społecznej. Po drugie powinno stanowić instrument promocji regionu, przyczyniając się do rozwoju gospodarczego. Po trzecie powinno być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Realizacja tych funkcji powinna być zrealizowana przez inwestycje w instytucje kultury, ochronę dorobku kulturalnego, wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu i promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.

2.1.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

W dniu 26 listopada 2001 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr XLII/628/2001 uchwalił Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego.

Plan określił m.in.: cel sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego, zasady kształtowania przestrzeni, zasady zagospodarowania oraz kierunki zagospodarowania.

Jako generalny cel zagospodarowania przestrzeni województwa wielkopolskiego, przyjęto doprowadzenie do zrównoważonego rozwoju całego terytorium województwa. W pojęciu tym zawarte jest również określenie tzw. „ładu przestrzennego”, który uzyskać można w wieloraki sposób, w tym m.in. poprzez: „...przestrzeganie wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych; „odkrycie” lokalnej architektury wiejskiej i zapewnienie możliwości wprowadzenia tradycyjnych gabarytów, form dachów, detali i rozwiązań materiałowych; ochronę krajobrazu, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych wykluczenie realizacji obiektów kolidujących z otoczeniem”.

W Planie określone zostały ogólne zasady kształtowania przestrzeni. I tak w kształtowaniu przestrzeni miejskiej przyjęto ochronę dziedzictwa kulturowego i tradycyjnych elementów takich jak: zabytkowe dzielnice, budynki, dominanty, panoramy. Rozwinięciem tego, ma być pojawienie się w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego eskalacji wymogów architektonicznych w odniesieniu do obiektów realizowanych w pobliżu terenów o najwyższych walorach kulturowych i przyrodniczych.

W kształtowaniu obszarów wiejskich, przyjęto ochronę charakterystycznych układów ruralistycznych, zespołów sakralnych, pałacowo-parkowych, folwarków, ochronę zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków oraz elementów małej architektury. Przyjęto zasadę twórczego wykorzystania wzorców architektury lokalnej, z jednoczesnym odwołaniem się do architektury regionalnej Wielkopolski, przy równoczesnym określaniu warunków dla nowoprojektowanej zabudowy.

W kształtowaniu przestrzeni wokół miejsc cennych dla kultury wskazano na izolowanie tych miejsc, w celu ich lepszego wyeksponowania, od bezpośredniego styku z współczesnymi inwestycjami.

W zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego podkreślono objęcie obszarów chronionego krajobrazu i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych miejscowymi planami zagospodarowania.

Zasady ochrony poszczególnych przestrzeni i obszarów posiadają znacznie szersze zakresy, aniżeli przytoczone. Z uwagi jednak na zakres „Gminnego programu...” zaprezentowane zostały tylko te, które dotyczą obiektów lub obszarów zabytkowych i mają swoje odniesienia dla zasobów kulturowych gminy Skoki.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęto zasadę bezwzględnego zachowania obowiązującego prawa, ujętego w ustawie z dnia 15 lutego 1962 r. o ochronie dóbr kultury (Dz. U. z 1999 r. Nr 98, poz. 1150) oraz w ustawie o muzeach z dnia 21 listopada 1996 r. o ochronie dóbr kultury znajdujących się w zbiorach muzealnych. Natomiast ochrona krajobrazu kulturowego ma być realizowana poprzez stosowanie zapisów zawartych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Za główne zasady zagospodarowania przestrzennego woj. wielkopolskiego uznano m.in.:

- a) tworzenie warunków do współistnienia środowiska przyrodniczego i zurbanizowanego,
- b) zachowanie dziedzictwa kulturowego i wpisanie go w struktury przestrzenne i otaczający krajobraz.

Do ograniczeń w kształtowaniu przestrzeni regionu, zalicza się bariery zdefiniowane m.in. w: planach ochrony parków krajobrazowych, dokumentach powołujących obszary chronionego krajobrazu oraz w ogólnych zasadach konstruujących ład przestrzenny, w myśl, których dąży się do zachowania obiektów cennych kulturowo, a ich otoczenie chroni się przed działaniami dysharmonizującymi.

Specjalne zapisy ukierunkowujące kształtowanie przestrzeni dotyczą stref ochrony konserwatorskiej i stref ochrony widokowej. Zagospodarowanie przestrzeni na tych obszarach powinno się odbywać na zasadach określonych przez służby konserwatorskie oraz zapisy w miejscowych planach oraz studiach uwarunkowań.

W punkcie dotyczącym wykorzystania szans i możliwości tkwiących w zagospodarowaniu przestrzennym Plan podkreśla, że elementy naturalne i kulturowe w krajobrazie mogą pozytywnie stymulować inne dziedziny życia, wszakże pod warunkiem m.in. właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez dostosowanie funkcji obiektów dla turystyki, przez dbałość o stan techniczny, estetykę zabytków i otoczenia.

2.2. Relacje Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie lokalnym- międzygminnym:

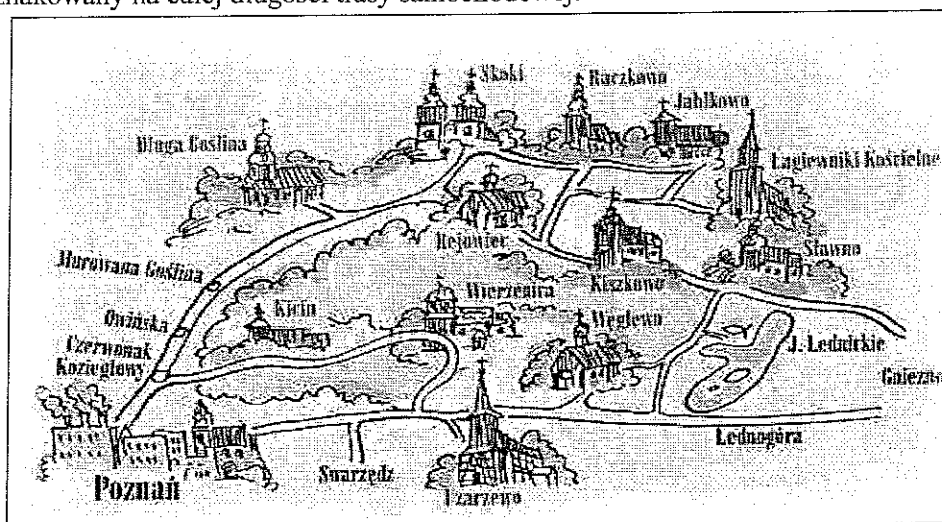
2.2.1 Strategia rozwoju turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”

Celem tego dokumentu jest wskazanie kierunków rozwoju turystyki oraz zagospodarowania turystycznego gmin, należących do Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”. Dokument ten ma służyć gminom, jako pomoc przy podejmowaniu decyzji planistycznych, w których turystyka i rekreacja powinny stanowić ważną formę działalności. Strategia zakłada jak najlepsze wykorzystanie zasobów przyrodniczych, kulturowych, zagospodarowania turystycznego oraz istniejącej infrastruktury. Zakłada także, że rozwój

turystyki nie może negatywnie oddziaływać na przyrodę i walory kulturowe. Strategia Rozwoju Turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” została opracowana w 2006 roku, w ramach aktualizacji dokumentu z roku 2004. W ramach rozwoju turystyki Związek uzyskał dofinansowanie na realizację przedsięwzięć turystycznych. Ze środków programu SAPARD zbudowano miejsca odpoczynkowe dla turystów, oznakowano trasy turystyczne, wydano mapę Puszczy Zielonka, przewodnik turystyczny i materiały promocyjne. Drugim projektem jest realizowany od września 2006 roku program „Szlak kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka” oraz „Cysterski Szlak Rowerowy w Północnej Wielkopolsce”.

2.2.1.1 Szlak kościołów drewnianych

Przy wsparciu finansowym ze środków Unii Europejskiej i budżetu państwa w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego został zrealizowany „Szlak kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka”. Całkowity koszt realizacji projektu wyniósł 600 tys. zł brutto. Dotacja ze środków Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego wyniosła 301.800,00 zł. Program ma przyczynić się do lepszego zapoznania się z dziedzictwem drewnianej architektury sakralnej na terenie gmin Związku. Rozpoznanie wartości duchowych i materialnych w zabytkowych kościołach ma przyczynić się do lepszej ich ochrony, a także zwiększenia troski o ich zachowanie (zarówno dóbr materialnych jak i niematerialnych). Do programu zostały włączone wszystkie kościoły drewniane i szachulcowe znajdujące się na terenie gmin Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”. Na uwagę zasługuje fakt, że 4 z 12 leżących na szlaku kościołów znajduje się na terenie Gminy Skoki w miejscowościach: Skoki, Rejowiec, Jabłkowo i Raczkowo. Szlak kościołów drewnianych został przygotowany pod kątem turystyki samochodowej. W głównej pętli znajduje się na trasie 9 kościołów (Kicin, Wierzenica, Uzarzewo, Węglewo, Sławno, Łagiewniki Kościelne, Kiszkowo, Rejowiec, Długa Goślina). Z trasą tą łączy się tak zwana mała pętla prowadząca do kościołów w Jabłkowie, Raczkowie i Skokach. Cały szlak został bardzo dokładnie i wyraźnie oznakowany na całej długości trasy samochodowej.

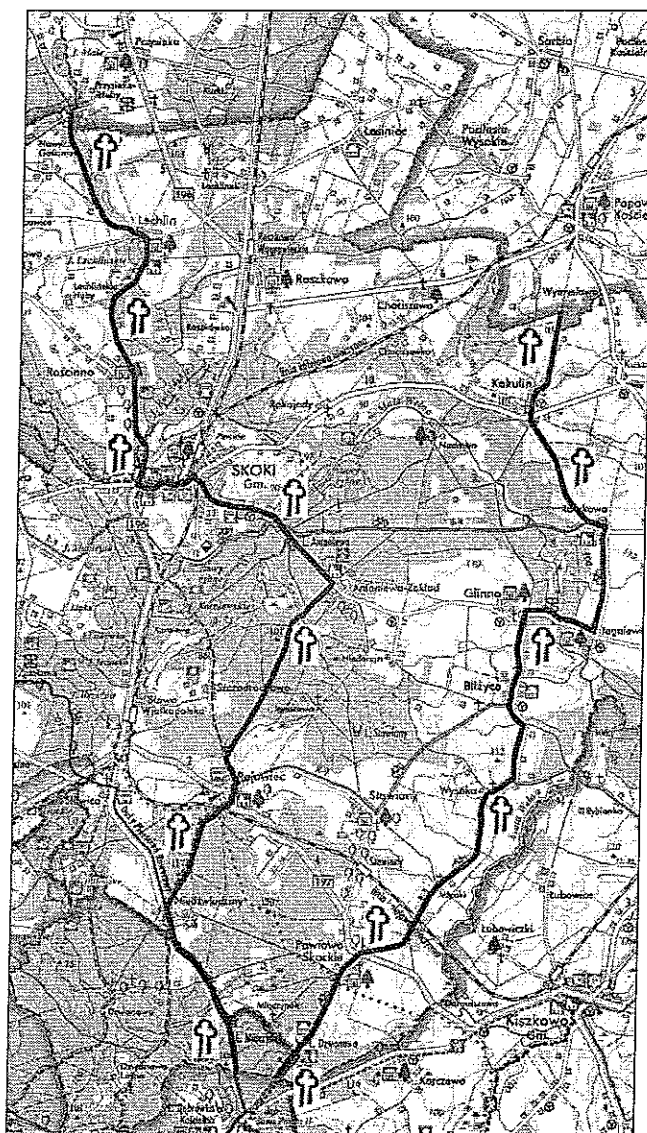

Szlak kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka

2.2.1.2 Cysterski Szlak Rowerowy po Północnej Wielkopolsce

„Cysterski Szlak Rowerowy po Północnej Wielkopolsce” (w skrócie CSR) został opracowany przez Związek Międzygminny „Puszcza Zielonka” oraz Stowarzyszenie

Jednostek Samorządu Terytorialnego „Komunikacja”. Szlak ten prowadzi przez najważniejsze miejsca związane z Cystersami na terenie północnej Wielkopolski: Owińska, Wągrowiec, Tarnowo Pałuckie i Łekno w tym także Gminę Skoki. Cała trasa szlaku przebiega przez granice aż trzech powiatów: poznańskiego, gnieźnieńskiego i wągrowieckiego, obejmując gminy: Poznań, Czerwonak, Murowana Goślina, Swarzędz, Kiszkowo, Skoki, Wągrowiec, Mieścisko. Szlak został oznakowany oficjalnym logo Szlaku Cysterskiego (rys. 3) w Polsce i liczy sobie w całości 143 km. W Gminie Skoki szlak ten przebiega na odcinku 40 km (rys. 4).

Fragment Szlaku Cysterskiego przebiegającego przez Gminę Skoki

Wśród najważniejszych atrakcji na trasie szlaku można wymienić :

- **Antoniewo** - budynki Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego im. Janusza Korczaka,
- **Lechlin** - kościół św. Stanisława z 1839-40 roku, odremontowany dwór z parkiem krajobrazowym,
- **Glinno** - dwór z I połowy XIX w.
- **Raczkowo** - drewniany kościół Wszystkich Świętych i drewniana dzwonnica,
- **Rejowiec** - drewniany kościół Serca Pana Jezusa i drewniana dzwonnica,

- **Rościnnno** - pałac z końca XIX wieku (Dom Rekolekcyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej) wraz z parkiem krajobrazowym, trzy aleje wychodzące ze wsi: dębowa, kasztanowa i lipowa,
- **Skoki** - szachulcowy kościół św. Mikołaja; neogotycki, poewangelicki kościół św. Piotra i Pawła, zespół pałacowy (pałac i park) z końca XIX wieku.

2.2.1.3. Historyczne trasy kolejowe (pociągi i drezyny)

Strategia Rozwoju Turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” zakłada wykorzystanie w przyszłości historycznych tras kolejowych w celu uruchomienia przejazdów zabytkowymi pociągami lub drezynami. Proponuje się uruchomienie przejazdów drezynami, które w Europie znajdują coraz większe zainteresowanie wśród turystów. Nieczynna trasa kolejowa Sława – Gniezno, która przebiega częściowo przez teren Gminy wpisuje się idealnie w tego typu inwestycję. Ruch drezynowy na odcinku Rejowiec – Kiskowo – Łagiewniki Kościelne mogłoby obsługiwać fragment szlaku kościołów drewnianych.

2.2.1.4. Uwzględnienie grodzisk w tworzeniu tras turystycznych

Grodziska to pozostałości po dawnych osadach obronnych, zazwyczaj tworzą ciekawe formy ziemne w postaci stożków lub pierścieni. W Strategii Rozwoju Turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” proponuje się w przyszłości wykorzystanie grodzisk znajdujących się na terenie gmin Związku i połączenie np. „turystyczną trasą grodzisk”, poprzez ich oznakowanie, wyeksponowanie krajobrazowe. Należy pamiętać, że grodziska objęte są ochroną prawną, ze względu na wartości archeologiczne. Grodziska znajdujące się na terenie gmin Związku ujęte w Strategii to:

- na terenie Gminy Czerwonak: Koziegłowy (nad Wartą),
- na terenie Gminy Kiskowo: Imiołki, Sławno, Turostowo,
- na terenie Gminy Murowana Goślina: Długa Goślina, Głębocek, Starczanowo – Ostrów Radziński (zagospodarowanie tego grodziska uwzględnione jest w programie szlaku cysterskiego),
- na terenie Gminy Pobiedziska: Góra, Kociołkowa Górka, Pobiedziska, Pruszewiec,
- **na terenie Gminy Skoki: Brzeźno, Glinno, Jabłkowo, Pomarzanki,**
- na terenie Gminy Swarzędz: Uzarzewo.

2.2.1.5. Turystyczne wykorzystanie dworów i zabudowań gospodarczych.

Jako jeden z elementów turystycznego wykorzystania zasobów dziedzictwa, Strategia proponuje turystyczne zagospodarowanie dworów i zabudowań. W myśl dokumentu mogłyby znajdować się tam małe pensjonaty, stacje przyrodnicze, punkty gastronomiczne, informacja turystyczna. Obiektem z terenu Gminy Skoki zaproponowanym do takie wykorzystania jest dawna kuźnia w Stawianych.

3. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

W myśl art. 6 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami za zabytki nieruchome uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości.

Zasoby dóbr kultury w gminie Skoki przedstawiają się następująco: w gminnej ewidencji zabytków nieruchomych (częściowo zweryfikowanej w latach 2010-2013) znajduje się 300 obiektów, z czego 36 jest wpisanych na mocy 20 decyzji do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego. Wśród zabytków ruchomych są dwa zespoły wpisane są do rejestru zabytków. Na terenie gminy znajduje się także 13 parków, 30 cmentarzy oraz około blisko 1000 stanowisk archeologicznych z czego 876 o znanej lokalizacji. Pięć z nich wpisanych jest do rejestru.

Do najcenniejszych zabytków w Gminie należą wpisane do rejestru zabytków obiekty sakralne znajdujące się w **Jabłkowie, Lechlinie, Raczkowie, Rejowcu i Skokach**. Cztery z nich wchodzi w skład Szlaku Kościołów Drewnianych w Puszczy Zielonce. **Kościół p.w. św. Michała Archaniola w Jabłkowie** (własność kościelna) - wzniesiony w 1754 roku, o drewnianej konstrukcji zrębowej. Wnętrze w stylu barokowo - rokokowym z końca XVIII wieku. Na uwagę zasługuje belka tęczowa z gotyckim krucyfiksem z pierwszej połowy XV wieku. **Kościół w Rejowcu p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa** (własność kościelna) z 1626 roku o drewnianej, modrzewiowej konstrukcji zrębowej. Wzniesiony został z inicjatywy podkomorzego Andrzeja Reja ze Skoków, wnuka Mikołaja Reja z Nagłowic. Kościół do 1945 roku był świątynią ewangelicką. Wnętrze zdobi barokowy ołtarz przeniesiony z kolegiaty kruszwickiej. **Kościół p.w. Wszystkich Świętych w Raczkowie** (własność kościelna) - zbudowany w latach 1780-82. Posiada konstrukcję drewnianą z wieżą zwieńczoną blaszonym barokowym hełmem z latarnią. W ołtarzu głównym znajduje się ludowy krucyfiks z XVII w. **Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja Biskupa w Skokach** (własność kościelna) - został zbudowany w konstrukcji szachulcowej w 1737 roku, w późniejszych latach był rozbudowywany i przebudowywany. Po kapitalnym remoncie w ostatnich latach wymienione zostały ściany boczne, zrekonstruowano konstrukcję szachulcową, wymieniono całkowicie poszycie dachowe, założono nowe cynki, i wykonano wiele prac wewnątrz kościoła. **Kościół w Lechlinie p.w. św. Stanisława Biskupa** (własność kościelna), murowany, został ufundowany przez Franciszka Dunina w latach 1794-1866, a 10 lat później dobudowano do kościoła wieżę. Na uwagę zasługuje również **Kościół poewangelicki p.w. św. Piotra i Pawła w Skokach** (własność kościelna) - wzniesiony w 1855-56 roku w stylistyce neogotyckiej. Po 1945 roku został pozbawiony górnej części wieży, którą zastąpiono nieestetyczną metalową kratownicą.

Do najcenniejszych zabytków na terenie gminy należą zachowane (część w formie szczątkowej) zespoły rezydencjalno- folwarczne. Łącznie jest ich 16, w tym 3 założenia pałacowo-parkowe i 13 dworów. Do niewątpliwie najciekawszych należą rezydencje w **Roszkowie, Rościnnie i Skokach**. **Pałac w Roszkowie** zbudowany został w 1844 roku w stylu neoklasycystycznym. Pałac jednopiętrowy zwrócony jest frontem na zachód, murowany, wysoko podpiwniczony, na planie zbliżonym do prostokąta. Pałac stanowi centralny budynek w parku krajobrazowym, którego powierzchnia wynosi 9,2ha. W parku znajduje się gęsta sieć dróg i alejek, z główną aleją kasztanową, prowadzącą do pałacu, przed którym rozwidła się i tworzy kolisty podjazd. Pałac został rozbudowany po 1860 roku o część piętrową zwieńczoną tarasem (własność prywatna). **Zespół pałacowo-**

parkowy w Rościnnie – park krajobrazowy o kształcie nieregularnym i powierzchni 13,73 ha. Na terenie parku znajduje się neoklasycystyczny pałac, wybudowany w połowie XIX wieku. Pałac jest murowany, jednopiętrowy, pokryty płaskim dachem i krenelażem nad głównymi wejściami od frontu i elewacji ogrodowej. Pałac i park są własnością Archidiecezji Gnieźnieńskiej, a pałac wykorzystywany jest do prowadzenia zajęć rekolekcyjnych. **Zespół pałacowy w Skokach** – pałac został wybudowany w połowie XIX wieku. Do pałacu prowadzi aleja obsadzona białymi kasztanowcami, która jest główną drogą parku. Pałac jest użytkowany, jako dom plenerowo – wypoczynkowy Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu. Do wyjątkowo interesujących należą również zespoły dworsko-folwarczne w **Jabłkowie, Jagniewicach, Glininie, Lechlinie, Pawłowie Skockim** (wł. Skarbu Państwa- ANR). **Zespół dworski w Jabłkowie** – dwór w Jabłkowie prawdopodobnie został wybudowany przez Jana Brzeskiego. Jest to dwór klasycystyczny z pierwszej połowy XIX wieku. Mieści się on w centrum parku, frontem zwrócony jest ku wschodowi. Dwór jest murowany, z dwiema facjatkami z trójkątnymi frontonami, dziesięcioosiowy z dachem dwuspadowym pokrytym dachówką. Park założony został na północ od dworu z założeniem geometrycznego układu dróg, który przetrwał do dziś. Południową część parku założono dopiero w XX wieku w stylu krajobrazowym. **Zespół dworski w Jagniewicach** – dworek w Jagniewicach został wybudowany około 1880 roku przez Buchowskich. Park, który otacza dwór powstał dopiero na początku XX wieku. Powierzchnia parku wynosi 0,65 ha. Murowany, podpiwniczony dworek znajduje się przy zachodniej granicy parku. Dach o konstrukcji dwuspadowej pokryty jest papą. **Zespół dworski w Glininie** (wł. Skarbu Państwa- ANR) – dwór wzniesiony został w stylu klasycystycznym, w pierwszej połowie XIX wieku. Parterowy budynek jest murowany z wystawką dwuosiową i dobudowaną od frontu werandą. Dach pokryty został dachówką. Od zachodniej strony dworu znajduje się skierowana w stronę południową przybudówka mieszkalna. Park ma kształt wieloboku nieregularnego. **Zespół dworski w Lechlinie** (wł. prywatna) – Dwór został wybudowany na początku XIX wieku, a w 1840 roku dobudowana została wieża. Rozbudowa dworu trwała aż do XX wieku. Dwór został wybudowany na rzucie prostokąta z ryzalitami na osi. Pierwotnie - dwór jest siedmioosiowy, z dachem łamanym, z lukarnami i wystawkami nad ryzalitami, kryty łupkiem. Wieżę pokrywał dach czterospadowy z lukarnami również kryty łupkiem i zakończony strzałką. Park został utworzony przy budowie dworu lub nieco później - w połowie XIX wieku, jego powierzchnia wynosi 2,05ha, Obecnie dwór został odremontowany, a park uporządkowany. Dwór wraz z parkiem w 2006 roku przeszedł w ręce prywatnego właściciela, który dokonał kapitalnego remontu pałacu oraz kompleksowo uporządkował park. Niezwykle ciekawym obiektem architektonicznym jest dwór w **Stawianach**, mający formę eklektycznej piętrowej willi z umieszczoną z boku ośmioboczną wieżą. Wybudowano go w 1854 roku z inicjatywy ówczesnego właściciela majątku Ferdynada Kalksteina, według projektu Würtenberga z Berlina. Oprócz wspomnianych wcześniej wartościowym dla krajobrazu gminy jest także wpisany do rejestru zabytków **park w Chociszewie** (własność Skarbu Państwa- ANR). **Założony** został w drugiej połowie XIX wieku. Park ma kształt przybliżony do rombu, a jego powierzchnia wynosi 4,1ha. Na terenie parku znajduje się murowany dwór z końca XIX wieku. Niektórym założeniom rezydencjalnym towarzyszą do dziś dobrze zachowane części folwarczne o niemal nie zatartej pierwotnej kompozycji. Przykładam są tu **Glinno, Jabłkowo, Pawłowo Skockie, Roszkowo, Stawiany**. Do wyjątkowych przykładów architektury folwarcznej należą spichlerze w **Pawłowie Skockim, Roszkowie i Stawianach**.

Do wyjątkowo interesujących zaliczyć można **obiekty użyteczności publicznej**, powstałe przeważnie w końcu XIX i początkach XX wieku. Wyjątkowym w skali kraju obiektem zabytkowym jest na terenie gminy **Zespół Zakładu Wychowawczego w Antoniewie**. Został on wybudowany na

początku XX wieku, jako dom dla sierot. W latach 1914-1918 zakład został rozbudowany według projektu przywiezionego z Lombardii. W okresie międzywojennym założono w nim zakład wychowawczy, prowadzony przez salezjanów. Zespół składa się z kompleksu budynków mieszkalnych, szkoły i budynków gospodarczych. Wśród innych na uwagę zasługują **szkoły w Jabłkowie, Lechlinie i Skokach** (własność gminna). Do grupy tej zaliczyć należy również zespół **budynków szkolnych w Pawłowie Skockim** (własność gminna) powstały w pocz. XX wieku. Wyjątkowym budynkiem w skali gminy jest budynek **poczty w Skokach**.

Na terenie gminy zachowały się stosunkowo nieliczne zabytki techniki. W większości związane są z komunikacją kolejową. Przykładem są tu zespoły budynków kolejowych (dworce, domy pracowników kolejowych, budynki gospodarcze) w **Sławie Wielkopolskiej, Skokach i Roszkowie** (własność gminna) powstałe w początkach XX wieku. Wśród obiektów przemysłowych i gospodarczych jest również dawny młyn w **Skokach**. Liczna na terenie gminy jest zabytkowa zabudowa mieszkalna oraz zagrodowa. Zdecydowana większość budynków powstała w końcu XIX wieku oraz w trakcie intensywnej kolonizacji niemieckiej wsi w I dekadzie XX wieku. Do najciekawszych przykładów należą zagrody w **Budziszewicach i Potrzeznowie**, domy w **Rejowcu, Skokach i Wysokiej** (własność prywatna).

Na terenie gminy znajduje się **30 zabytkowych cmentarzy**. Ich lokalizację oraz podstawowe informacje dotyczące funkcji, sposobu użytkowania, wielkości i własności prezentują poniższe tabela i rycina.

L.p.	Miejscowość	Wyznanie	Sposób użytkowania cmentarza	Właściciel	Nr działki	Powierzchnia działki
1.	Blizyce	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	88	0,18
2.	Brzeźno	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	26	0,09
3.	Budziszewice	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa ALP	9115/1	0,45
4.	Budziszewice	Poewangelicki	Nieczynny	b.d.	b.d.	b.d.
5.	Chociszewo	Poewangelicki	Nieczynny	b.d.	b.d.	b.d.
6.	Dzwonowo	Poewangelicki	Nieczynny	b.d.	b.d.	b.d.
7.	Glinno	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	34	0,12
8.	Grzybowice	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	63	0,39
9.	Grzybowo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	116	0,15
10.	Jabłkowo	Rzymskokatolicki	Nieczynny	Własność kościelna	b.d.	b.d.
11.	Kakulin	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	105	0,42
12.	Kuszewo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	174	0,20
13.	Lechlin	Rzymskokatolicki	Czynny	Parafia p.w. Św. Stanisława w Lechlinie	168	0,40
14.	Lechlinek	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa ALP Nadleśnictwo Durowo	9213/3	b.d.
15.	Łosiniec	Poewangelicki	Nieczynny	SP Wspólnota Wsi obok	84	0,22
16.	Niedarzyn	Poewangelicki	Nieczynny	b.d.	b.d.	b.d.
17.	Niedźwiedziny	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa	97	0,23

18.	Niedźwiedziny	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa	25	0,15
19.	Potrzeznowo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	272	0,25
20.	Potrzeznowo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	50	0,11
21.	Potrzeznowo	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	138	0,26
22.	Raczkowo	Rzymskokatolicki	Czynny	Parafia p.w. Wszystkich Świętych w Raczkowie	20	0,83
23.	Rejowiec	Rzymskokatolicki	Czynny	Parafia p.w. NS Pana Jezusa w Rejowcu	176/1, 177/1	0,25; 0,50
24.	Rościnnno	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	30	0,35
25.	Rościnnno	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa ALP	9219/2	0,08
26.	Skoki ul. Antoniewska	Żydowski	Nieczynny	Związek żydowski	1001	0,69
27.	Skoki ul. Rościńska	Rzymskokatolicki	Czynny	Parafia pw. Św. Mikołaja w Skokach	109/1	1,14
28.	Skoki ul. Rościńska	Poewangelicki	Nieczynny	b.d.	b.d.	b.d.
29.	Szczodrochowo	Poewangelicki	Nieczynny	Skarb Państwa ALP Nadleśnictwo Durowo	9198/4	0,35
30.	Wysoka	Poewangelicki	Nieczynny	Gmina Skoki	47	0,21

Szczególnie cennymi obiektami zabytkowymi są także znajdujące się na terenie gminy **stanowiska archeologiczne**, których odnotowano blisko 1000 (w tym 876 o znanej lokalizacji). Do najważniejszych zaliczyć należy grodziska w **Glinie i Brzeźnie**, **cmentarzysko w Jabłkowie**, **osadę wielokulturową i cmentarzysko w Sławicy**, **osadę wielokulturową w Stawianach**. Badania archeologiczne świadczą, iż teren gminy Skoki był intensywnie zasiedlony w pradziejach, średniowieczu i czasach nowożytnych, a osadnictwo skoncentrowane było głównie wzdłuż cieków wodnych. Na obszarze gminy wyróżniono kilka szczególnych skupisk osadniczych **w rejonach: Potrzeznowo- Brzeźno, Skoki, Lechlin, Łosiniec-Roszkowo, Rościnnno- Grzybowice, Pawłowo Skockie- Stawiany-Wysoka, Jabłkovo**

3.1. Obiekty zabytkowe, nieruchome wpisane do rejestru zabytków, o największym znaczeniu dla gminy Skoki

ANTONIEWO

1/ ZESPÓŁ ZAKŁADU WYCHOWACZEGO, OB. MŁODZIEŻOWY OŚRODEK WYCHOWAWCZY IM. J. KORCZAKA W MIEJSCOWOŚCI ANTONIEWO

nr rej.:292/Wkp/A z 11.04.2006 tj.

a/ szkoła, ob. budynek administracyjny, mur. 1914.

b/ internat nr I- dom nr 3 (ob.2), mur., 1914.

- c/ internat nr II- dom nr 4 (ob.3), mur., 1914.
- d/ internat nr III- dom nr 5 (ob. C), mur., 1914.
- e/ budynek mieszkalny- dom nr 8, mur., 1914.
- f/ dom nr 9 (ob.5) , mur., 1914.
- g/ budynek mieszkalny nauczycieli- dom dom nr 10, mur. 1914.
- h/ główna brama wjazdowa, mur., 1936.

CHOCISZEWO

2/ PARK, 2 poł. XIX,

nr rej.:1981/A z 07.12.1984.

GLINNO

3/ ZESPÓŁ DWORSKI

a/ dwór, mur. 1 poł. XIX,

nr rej.:253/A z 29.10.1968.

b/ park krajobrazowy, poł. XIX,

nr rej.:2167/A z 26.10.1988.

JABŁKOWO

4/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FILIANEGO P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA

a/ kościół, drew., 1754,

nr rej.: 880/Wlkp/A z 31.12.1958

b/ cmentarz przykościelny, XV-XIX

nr rej. 880/Wlkp/A z 16.01.2013

5/ ZESPÓŁ DWORSKI

nr rej.: 788/Wlkp/A z 11.03.1970,
28.10.1986 i 25.03.2005

a/ pałac, mur., 1 poł. XIX- XX,

b/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX

JAGNIEWICE

6/ ZESPÓŁ DWORSKI

nr rej.:32/Wlkp/A z 15.06.2000.

a/ dwór, mur., ok.1880 r.

b/ park, XIX-XX

LECHLIN

7/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW STANISŁAWA BISKUPA

a/ kościół, mur. 1839-1840, dobud. wieży z kruchtą zach. 1850,

nr rej.:1015/A z 11.03.1970.

8/ ZESPÓŁ DWORSKI

nr rej.:734/ Wlkp./A z 11.03.1970 i
27.06.1985

a/ dwór, ob. przedszkole, mur. pocz. XIX w,

b/ park,

PAWŁOWO SKOCKIE,

9/ ZESPÓŁ DWORSKI

nr rej.:2105/A z 03.11.1986.

a/ pałac, mur., 1 poł. XIX, rozbud. i przebud. l. 70 XIX i pocz. XX.

b/ park, ok. poł. XIX.

POMARZANKI

10/ PARK, XIX/XX,

nr rej.:2023/A z 11.09.1985.

RACZKOWO

11/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO, P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH

a/ kościół, drewn., 1780-1782, rest. 1870,

nr rej.:2461/A z 14.10.1933.

REJOWIEC

12/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, OB. PARAFIALNEGO RZYMSKO-KATOLICKIEGO P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA.

nr rej.:1161/A z 16.07.1970.

a/ zbór kalwiński, ob.kościół, drew., 1820.

b/ dzwonnica, drew., 1820.

ROSZKOWO

13/ ZESPÓŁ PAŁACOWY

a/ pałac, mur., 1844, rozbud. 2 poł. XIX,

nr rej.:1094/A z 29.04.1970.

ROŚCINNO

14/ ZESPÓŁ PAŁACOWY

nr rej.:2234/A z 22.05.1992.

a/ pałac, mur., 2 poł. XIX, rozbud. 1981.

b/ park, 2 poł. XIX.

SKOKI

15/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW MIKOŁAJA BISKUPA

a/ kościół, szach., 1737, restaur. 1787, 1846, 1911, 1953

nr rej.:1162/A z 16.07.1970.

16/ KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.- KAT. FIL. P. W. ŚW. APOSTOŁÓW PIOTRA i PAWŁA, mur 1855-1856,

nr rej.:2627/A z 31.08.1997.

17/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY

nr rej.:1728/A z 29.04.1975.

a/ pałac, mur., ok. 1870.

b/ park, ok. 1870.

STAWIANY

18/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

a/ dwór, mur., 1854, proj. Württemberg z Berlina (?), nr rej.:1512/A z 11.04.1974.

b/ park krajobrazowy, poł. XIX, nr rej.:2012/A z 12.08.1985.

c/ spichlerz, mur., ok. 1860, nr rej.:1544/A z 04.07.1974.

3.2. Obiekty z terenu gminy Skoki ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Obiekty podkreślone kolorem żółtym są własnością gminy Skoki.

ANTONIEWO

1/ ZESPÓŁ ZAKŁADU WYCHOWACZEGO, OB MŁODZIEŻOWY OŚRODEK
WYCHOWAWCZY IM. J. KORCZAKA W MIEJSCOWOŚCI ANTONIEWO

a/ szkoła, ob. budynek administracyjny, mur. 1914.

b/ dom nr 1 (ob. 1/2), mur., pocz. XX.

c/ Internat I dom nr 3 (ob.2), mur., 1914.

d/ Internat II- dom nr 4 (ob.3), mur., 1914.

e/ Internat III- dom nr 5 (ob. C), mur., 1914.

f/ dom nr 8, mur., 1914.

g/ dom nr 9 (ob.5), mur., 1914.

h/ budynek mieszkalny nauczycieli- dom nr 10, mur. 1914.

i/ budynek gospodarczy nr 1/2, 1 ćw. XX.

j/ budynek gospodarczy nr 4/5, 1 ćw. XX.

k/ ogrodzenie z bramą, mur., 1936.

ANTONIEWO GÓRNE

2/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

a/ dwór (rządówka), mur 4 ćw. XIX, rozbud. 1.40. XX.

b/ stajnia, mur. 4 ćw. XIX.

c/ obora i świnia, mur. 4 ćw. XIX.

d/ jałownik, mur. 4 ćw. XIX.

e/ spichlerz i stodoła, mur. 4 ćw. XIX.

BLIŻYCE

3/ SZKOŁA, mur. 1 ćw. XX w.- całkowicie przebudowana.

4/ SPICHLERZ DWORSKI (OB. DOM Z CZĘŚCIĄ GOSP.), mur. 1874.

5/ DOM NR 9 (PODWORSKI), mur., k. XIX.

6/ DOM NR 13, mur., 2 dek. XX.

7/ DOM NR 20, mur., 2 dek. XX.

8/ DOM NR 23, mur., 1 dek. XX.

9/ DOM NR 29, mur., k. XIX.

10/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.18 ha.

BRZEŻNO

11/ SZKOŁA (OB. DOM NR 19), mur., pocz. XX.

12/ ZESPÓŁ DWORSKO- FOLWARCZNY

a/ dwór z oficyną, mur., 2 poł. XIX.

b/ obora., mur., 2 poł. XIX.

c/ budynek inwentarski ze spichlerzem, mur. 2 poł. XIX.

d/ dom (dwojak) nr 7, mur., 1 dek. XX.

13/ DOM NR 5 (OB.3), mur., k. XX w., przeb. l. 80 XX.

14/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.09 ha.

BUDZISZEWICE

15/ DOM NR 3, mur., pocz. XX.

16/ DOM NR 6, mur., pocz. XX.

17/ DOM NR 8, mur., pocz. XX.

18/ ZAGRODA NR 5

a/ dom, mur. k. XIX.

b/ obora, mur. k. XIX.

c/ chlew, mur. k. XIX.

d/ stodoła, mur., 1900.

19/ ZAGRODA NR 9.

a/ dom, mur.-glin. k. XIX.

b/ obora, mur. l. 20. XX.

20/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 1,29 ha

21/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. b.d.

CHOCISZEWO

22/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKIEGO

a/ dwór (rządcówka), mur.-glin., pocz. XX.

b/ oficyna dworska, mur. 2 dek. XX.

c/ park, 2 poł. XIX.

23/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. b.d.

DZWONOWO

24/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX nieczynny, pow. b.d.

GLINNO

25/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

a/ dwór, mur. 1 poł. XIX, dobud. oficyna 1920, rozbud. oficyna 1933.

b/ stajnia z kuźnią, wozownią i stelmacharnią., mur., 1927.

c/ spichlerz, mur., l. 20 XX.

d/ obora, mur., l. 20 XX.

e/ stodoła, mur., l 20 XX.

f/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX.

g/ czworaki- wszystkie gruntownie przebudowane

26/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX nieczynny, pow. ok. 0.12 ha.

GRZYBOWICE

27/ DAWNA SZKOŁA OB. DOM NR 4, mur., pocz. XX.

28/ DOM NR 6, mur., pocz. XX.

29/ ZAGRODA NR 2

a/ stodoła, mur., pocz. XX.

b/ chlew, mur., pocz. XX.

30/ CMENTARZ EWA, EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.39 ha

GRZYBOWO

31/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX nieczynny, pow. ok. 0.15 ha.

JABŁKOWO

32/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA FILIANEGO P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA

a/ kościół, drew., 1754.

b/ dzwonnica, dewn., 1754.

c/ cmentarz przykościelny, XV-XIX.

d/ grobowiec rodziny Brzeskich, mur., 1 poł. XIX.

33/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY

a/ pałac, mur., 1 poł. XIX, dobud. Skrzydeł pn. i pd. k. XIX lub p. XX.

b/ oficyna, mur. pocz. XX, przebud. l. 70 XX.

c/ stajnia, mur., XIX/XX.

d/ magazyn, mur., pocz. XX.

e/ gorzelnia, mur. 1905.

f/ park krajobrazowy, 1 poł. XIX.

g/ dom pracowników folwarcznych nr 3, mur., pocz. XX, przeb. l. 70 XX.

h/ dom pracowników folwarcznych nr 4, mur., pocz. XX

i/ dom pracowników folwarcznych nr 5/2, mur., pocz. XX

j/ dom pracowników folwarcznych nr 9, mur., pocz. XX

k/ dom pracowników folwarcznych nr 10, mur., l. 20 XX

l/ dom pracowników folwarcznych nr 11, mur., pocz. XX.

34/ SZKOŁA, mur., pocz. XX.

JABŁKÓWKO

35/ PARK KRAJOBRAZOWY, XIX.

JAGNIEWICE

36/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

- a/ dwór, mur., ok.1880.
- b/ stajnia (ob.budynek gospodarczy), mur. 1928.
- c/ dom (czworak), mur pocz. XX.
- d/ rządówka ob. dom nr 11
- e/ park krajobrazowy XIX-XX.

KAKULIN

- 37/ SZKOŁA, mur., pocz. XX.
- 38/ DOM NR 13, mur., pocz. XX.
- 39/ DOM NR 16 (OB. KLUB), mur. 1898, cz. przebud. l.70 XX.
- 40/ DOM NR 17, drewn. Około poł. XIX.
- 41/ DOM NR 18 (ob.,19), mur., 4 ćw. XIX
- 42/ DOM NR 8, mur., pocz. XX (przebud.)
- 43/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.42 ha.

KUSZEWO

- 44/ SZKOŁA, mur., pocz. XX.
- 45/ DOM NR 6, mur., 2 dek. XX.
- 46/ DOM NR 12, mur.- szach., l. 20. XX.
- 47/ DOM NR 13, mur., pocz. XX.
- 48/ DOM NR 19, mur., k. XIX.
- 49/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX, nieczynny, pow. ok. 0.20 ha.

LECHLIN

50/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW STANISŁAWA BISKUPA

- a/ kościół, mur. 1839-1840, dobud. wieży z kruchtą zach. 1850.
- b/ ogrodzenie z bramą, mur. ok. 1850.
- c/ plebania, mur. pocz. XX.

d/ stodoła, szach. pocz. XX.

51/ SZKOŁA, mur. pocz. XX, rozbud. 1.80/90 XX

52/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

a/ dwór, ob. Dom mieszkalny , mur. pocz. XIX w, dobud. wieży 1840.

b/ stajnia, mur., l. 20 XX.

c/ obora, mur., l. 20 XX, przebud.

d/ stodoła ze spichlerzem, mur. 1921.

e/ czworak, mur., ok. poł. XIX.

f/ park krajobrazowy, XIX.

53/ CMENTARZ RZYMSKO-KATOLICKI, XIX/XX czynny, pow. ok. 0.40 ha.

LECHLINEK

54/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX nieczynny, pow. b.d.

ŁOSINIEC

55/ SZKOŁA (OB. DOM NR 25), mur. pocz. XX.

56/ DOM NR 27, mur., 1904.

57/ DOM NR 29, mur., k. XIX, przeb. poł. XX.

58/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.22 ha.

MIĄCZYNEK

59/ SZKOŁA (OB. DOM NR 7), mur., l ć-w. XX.

60/ DWÓR, mur., l. 20 XX.

61/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.22 ha.

NIEDARZYN

62/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX nieczynny, pow. b.d.

NIEDŹWIEDZINY

63/ ZAGRODA NR 9.

a/ dom, mur., 1910-1915.

b/ chlew, mur., pocz. XX.

64/ DOM NR 8, mur., pocz. XX.

65/ DOM NR 14, mur., pocz. XX.

66/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.23 ha.

67/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.15 ha.

PAWŁOWO SKOCKIE

68/ ZESPÓŁ SZKOŁY

a/ szkoła I, mur. pocz. XX.

b/ szkoła II, mur. pocz. XX.

c/ budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

69/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY

a/ pałac, mur., 1 poł. XIX, rozbud. i przebud. l. 70 XIX i pocz. XX.

b/ park krajobrazowy, ok. poł. XIX.

c/ rządcówka, mur., pocz. XX.

d/ gorzelnia, mur., k. XIX.

e/ spichlerz, mur., k. XIX.

f/ obora I, mur., pocz. XX.

g/ obora II, mur. pocz. XX.

POMARZANKI

70/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

a/ park, k. XIX w.

POTRZANOWO

71/ DOM NR 3, drew. l. 40 XX.

72/ DOM NR 5, mur., pocz. XX.

73/ PAŁAC (DAW. DOM NR 88, OB. ul. Włókna 18), mur., l. 20 XX.

74/ PARK DWORSKI

75/ SZKOŁA (OB. DOM NR 3), mur. pocz. XX- Szkolna 1.

76/ SZKOŁA (DAWN. POTRZANOWO KOLONIA)- ul. Kolonia 1

Ul. Skocka

77/ SZKOŁA (DAWN. DOM NR 29, OB. NR 69), mur. pocz. XX.

78/ ZAGRODA NR 37

a/ dom, mur., pocz. XX.

b/ obora, mur. pocz. XX.

79/ DOM NR 40, mur., pocz. XX.

80/ ZAGRODA NR 42

a/ dom, mur. pocz. XX.

b/ obora, mur., pocz. XX.

81/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.25 ha.

82/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.11 ha.

83/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.26 ha.

RACZKOWO

84/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO, P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH

a/ kościół, drewn., 1780-1782, rest. 1870.

b/ dzwonnica, drew.1780.

c/ plebania, mur. k. XIX.

d/ kaplica, mur., XIX/XX.

85/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO

a/ obora, mur. XIX/XX.

b/ stodoła (ob. magazyn), mur. XIX/XX.

86/ CMENTARZ RZYMSKO-KATOLICKI, XIX, czynny, pow. 0.83 ha.

RAKOJADY

87/ POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKO-FOLWARCZNEGO

a/ dwór, mur., pocz. XX.

b/ spichlerz z wozownią, mur., pocz. XX.

REJOWIEC

88/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, OB. PARAFIALNEGO RZYMSKO-KATOLICKIEGO P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA.

a/ kościół, drew., 1820.

b/ dzwonnica, drew., 1820.

89/ ZESPÓŁ SZKOŁY

a/ szkoła, mur. I. 20 XX.

b/ budynek gospodarczy, mur. I. 20 XX.

90/ DOM NR 11, mur., I. 20-30 XX

91/ DOM NR 21, mur., 1939.

92/ BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY DOMU NR 21, mur., pocz. XX.

93/ DOM NR 26, mur., pocz. XX.

94/ DOM NR 27, mur., I ćw. XX.

95/ DOM NR 29, mur., pocz. XX.

96/ CMENTARZ RZYMSKO-KATOLICKI, XIX/XX, czynny, pow. 0.25; 0.50 ha.

97/ PARK KRAJOBRAZOWY, XIX.

ROSZKOWO

98/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO

a/ dworzec, mur. pocz. XX.

b/ szalec, mur., pocz. XX.

99/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-FOLWARCZNY

a/ pałac, mur., 1844, rozbudź. 2 poł. XIX, remont, po 1945 i l. 80. XX.

b/ park krajobrazowy, I poł. XIX.

c/ rządcówka, mur., pocz. XX.

d/ stajnia, mur., k. XIX.

e/ obora I, mur. k. XIX.

f/ obora II, mur. pocz. XX.

g/ chlewnia, mur. k. XIX.

h/ spichlerz, mur. k. XIX.

i/ stodoła, mur. k XIX.

j/ gorzelnia, mur., k. XIX.

ROŚCINNO

100/ ZESPÓŁ PAŁACOWY

a/ pałac, mur., 2 poł. XIX, rozbud. 1981.

b/ park krajobrazowy, 2 poł. XIX.

101/ SZKOŁA, OB. DOM NR 24, mur. pocz. XX.

102/ DOM NR 2 (DAW. OBORA FOLWARCZNA), mur. pocz. XX.

103/ DOM NR22 (DAW. FOLWARCZNY), mur., pocz XX.

104/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX/XX nieczynny, pow. ok. 0.35 ha.

105/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.08 ha.

SKOKI

106/ UKŁAD URBANISTYCZNY, od XVI do XIX wieku

107/ ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO P.W. ŚW MIKOŁAJA BISKUPA

a/ kościół, szach., 1737, restaur. 1787, 1846, 1911, 1953.

b/ plebania, mur., l. 80. XIX.

c/ brama mur, XIX.

108/ KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, OB. RZYM.- KAT. FIL. P. W. ŚW. APOSTOŁÓW PIOTRA i PAWŁA, mur 1855-1856, zburzenie górnej cz. wieży po 1970, cz. odbud. po 1990.

109/ ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY

a/ pałac, mur., ok. 1870.

b/ park krajobrazowy, ok. 1870.

110/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO

a/ dworzec, mur. ok. 1900.

b/ budynek gospodarczy, mur., ok. 1900.

c/ nastawnia, mur., ok. 1900.

d/ wieża ciśnień, mur., ok. 1900.

e/ dom pracowników kolejowych- ul. Ciastowicza 2, mur. ok. 1900.

f/ dom pracowników kolejowych- ul. Ciastowicza 4, mur. ok. 1900.

g/ dom pracowników kolejowych- ul. Ciastowicza 6, mur. ok. 1900.

h/ magazyn

111/ POCZTA – ul. Kościelna, mur., pocz. XX.

112/ SZKOŁA – Poznańska nr 2, mur., ok. 1900.

113/ MŁYN (OB. DOM)- ul. Parkowa 7, mur. 1885, remont l. 80 XX.

114/ SPICHLERZ (OB. DOM)- ul. Zamkowa 5, mur. 2 poł. XIX.

115/ ZESPÓŁ RZEŹNI- ul. Rogozińska 8

a/ rzeźnia, mur., l. 80 XX.

b/ 2 budynki gospodarcze.

c/ budynek gospodarczy, mur.- drew., l. 80. XIX.

d/ dom, mur (dawn. Budynek administracyjny), l. 80. XIX.

116/ GOSPODA SONNENBURGA (OB. DOM), ul. Jana Pawła II 19

Ul. Ciastowicza

117/ DOM NR 9, mur., ok. 1900.

Ul. Jana Pawła II

118/ DOM NR 1, mur., ok. 1900.

119/ DOM NR 2, mur., 2 poł. XIX

120/ DOM NR 3, mur., ok. 1905.

121/ DOM NR 7, mur., l. 80 XX.

122/ DOM NR 11, mur., ok. 1914.

123/ DOM NR 13, mur., 2 poł. XIX.

124/ DOM NR 17, mur., 2 poł. XIX.

125/ DOM NR 21, mur., ok. 1914.

126/ DOM NR 23, mur., ok. 1900.

127/ DOM NR 35, mur., ok. poł. XIX.

128/ DOM NR 37, mur., pocz. XX.

129/ DOM NR 41, mur., ok. 1900.

130/ DOM NR 43, mur., pocz. XX.

131/ DOM NR 45, mur., pocz. XX.

Ul. Kazimierza Wielkiego

132/ DOM NR 3, mur., ok. 1880.

133/ DOM NR 5, mur., ok. poł. XIX.

134/ DOM NR 8, mur., ok. 1900.

135/ DOM NR 9, mur., ok. 1910.

136/ DOM NR 18, mur., ok. 1900.

Pl. Kościelny

137/ DOM NR 1, mur., ok. 1880.

Ul. Kościelna

138 DOM NR 15, mur., XIX/XX.

Ul. Kręta

139/ DOM NR 2, mur., ok. 1900.

Ul. Parkowa

140/ DOM NR 2, mur., 1 poł. XIX.

141/ DOM NR 5, mur., 1907.

142/ DOM NR 6, mur.pocz. XX.

Pl. Powstańców Wielkopolskich

143/ DOM NR 1, mur., k. XIX.

144/ DOM NR 3, mur., l. 80 XIX.

145/ DOM NR 4, mur., ok. 1900.

146/ DOM NR 5, mur., 1913.

147/ DOM NR 6, mur.,

148/ DOM NR 7, mur.,

149/ DOM NR 8, mur., ok. poł. XIX.

150/ DOM NR 9, mur.-szach. k. XVIII.

151/ DOM NR 11, mur., 2 poł. XIX.

152/ DOM NR 13, mur., ok. 1900.

153/ DOM NR 14, mur., 1 poł. XIX.

154/ DOM NR 18, mur., k. XIX.

Ul. Poznańska

155/ DOM NR 4, mur., ok. 1900.

156/ DOM NR 12, mur., ok. 1900.

157/ DOM NR 13, mur., ok. 1900.

158/ BUDYNEK GOSPODARCZY PRZY NR 6, mur.

Ul. Rakojedzka

159/ DOM NR 2, mur., 1933.

Ul. Rogozińska

160/ DOM NR 11 (OB. NR 9), mur., l. 80 XX.

Ul. Rynkowa

161/ DOM NR 4, mur. k. XIX.

Ul. Rościńska

162/ DOM NR 5, mur., po poł. XIX.

163/ DOM NR 19, mur., przed 1910.

Pl. Strażacki

164/ DOM NR 4, mur, XIX/XX.

Ul. Strumykowa

165/ DOM NR 4, mur.,

Ul. Wągrowiecka

166/ DOM NR 4, mur., 1905.

167/ DOM NR 6, mur., 1910.

168/ DOM NR 8, mur., 1905.

Ul. Wodna

169/ DOM NR 1, mur., pocz. XX.

170/ WARSZTAT, mur., 1 ćw. XX.

171/ CMENTARZ RZYMSKO-KATOLICKI, XIX/XX, ul. Rościńska, czynny, pow. 1.14 ha.

172/ CMENTARZ ŻYDOWSKI, XIX, ul. Antoniewska, nieczynny, pow. 0.69 ha.

173/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, ul. Rościńska, nieczynny, pow. b.d.

SŁAWA WIELKOPOLSKA

174/ ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO

a/ dworzec, mur., 1 dek. XX.

b/ nastawnia, mur., 1 dek. XX.

d/ dom pracowników kolejowych, 1 dek. XX.

STAWIANY

175/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

a/ dwór, mur., 1854, proj. Württemberg z Berlina (?).

b/ park krajobrazowy, poł. XIX.

c/ obora, mur., pocz. XX, przebud. l. 60 XX.

d/ spichlerz, mur., ok. 1860.

e/ kuźnia, ob. garaż, mur., 1840.

f/ czworak, mur., ok. poł. XIX, przebud.

176/ LEŚNICZÓWKA, mur., pocz. XX.

SZCZODROCHOWO

177/ ZAGRODA NR 1

a/ dom, mur., 1 ćw. XX.

b/ chlew, mur., 1 ćw. XX.

178/ DOM NR 2, mur., 1913.

179/ DOM NR 4, mur., 2 dek. XX.

180/ DOM NR 9, mur., 1 ćw. XX, cz. przebud. l. 50 XX.

181/ DOM NR 11, mur., pocz. XX.

182/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.35 ha.

WYSOKA

183/ SZKOŁA, OB. DOM NR 9, mur., 1895.

184/ ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

a/ dwór (ob. nr 18), mur. 4 ćw. XIX.

b/ rządcówka (ob. nr 17), mur. 4 ćw. XIX.

c/ obora, mur., 4 ćw. XIX.

d/ stodoła, mur., 4 ćw. XIX.

e/ kurnik, mur., 4 ćw. XIX.

f/ dom nr 17a, mur., 1 dek. XX.

g/ dom pracowników folwarcznych- trojak ob. 11, mur, 4 ćw. XIX.

185/ DOM NR 8, mur. pocz. XX.

186/ ZAGRODA NR 10

a/ dom, mur., pocz. XX.

b/ stodoła z oborą, mur./drew. pocz. XX.

187/ CMENTARZ EWANGELICKI, XIX, nieczynny, pow. ok. 0.21 ha.

3. 3. Wykaz najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy

Na terenie Gminy Skoki, znajdują się zabytki ruchome w kościołach p.w. **Św. Mikołaja w Skokach**, kościoła p.w. **Wszystkich Świętych w Raczkowie**, kościoła p.w. **Św. Michała Archaniola w Jabłkowie** (wpisane do rejestru zabytków) oraz wyposażenie kościoła p.w. **Św. Stanisława Biskupa w Lechlinie** oraz dawnego kościoła ewangelickiego, obecnie rzymsko-katolickiego p.w. **Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rejowcu**. Ponad to na terenie gminy znajdują się liczne kapliczki, figury i krzyże przydrożne.

JABŁKOWO

1/ WYPOSAŻENIE I WYSTRÓJ KOŚCIOŁA P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA

nr rejestru 131/Wlkp/B z 19.08.2008r. - 26 pozycji

RACZKOWO

2/ WYPOSAŻENIE I WYSTRÓJ KOŚCIOŁA P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH

nr rejestru 223/Wlkp/B z 23.04.2012r- 17 pozycji

SKOKI

3/ WYPOSAŻENIE I WYSTRÓJ KOŚCIOŁA P.W. ŚW. MIKOŁAJA BISKUPA w Skokach

nr rejestru 132/Wlkp/B z dnia 19.08.2008r., - 40 pozycji

3.4. Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków

3.4.1. Historyczne założenie urbanistyczne

SKOKI

Historyczny układ urbanistyczny miasta Skoki powstały od XVI do XIX wieku, nie jest wpisany do rejestru zabytków. Strefa ochrony układu urbanistycznego obejmuje obszar wyznaczony od zachodu i częściowo od północy korytarzem Małej Welny, włącznie ze wzgórzem, na którym zlokalizowany jest dawny kościół ewangelicki. Od południa granicą strefy jest rów u podnóża wyniesienia, a od wschodu zabudowa ul. Ciastowicza wraz z założeniem pałacowo – parkowym.

3.4.2. Spis zabytkowych parków na terenie gminy

Na terenie Gminy Skoki zlokalizowanych jest 13 parków w tym 10 wpisanych do rejestru zabytków (patrz pkt. 3.1 i 3.2).

3.5. Zabytki archeologiczne

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków z terenu gminy Skoki:

BRZEŻNO

1/ GRODZISKO STOŻKOWATE (BRZEŻNO STAN. 1- AZP 47-29/4), nr rej. 2055/A z 20.01.1986.

GLINNO

2/ GRODZISKO STOŻKOWATE (GLINNO STAN. 1- AZP 47-31/1), nr rej. 1745/A z 27.02.1976.

JABŁKOWO

3/ CMENTARZYSKO POPIELNICOWE KULTURY POMORSKIEJ (JABŁKOWO STAN. 1-AZP 47-31/46), nr rej. 1656/A z 14.12.1974.

SŁAWICA

4/ STANOWISKO WIELOKULTUROWE- OSADA i CMENTARZYSKO (SŁAWICA STAN. 1- AZP 48-29/127), nr rej. 2334/A z 01.02.1995.

STAWIANY

5/ STANOWISKO WIELOKULTUROWE (STAWIANY STAN. 48- AZP 48-30/95), nr rej. 103/Wlkp/C z 15.03.2012 (daw. 2336/A z 02.02.1995).

3.5.2. Stanowiska o własnej formie krajobrazowej z terenu gminy

BRZEŻNO

GRODZISKO STOŻKOWATE (BRZEŻNO STAN. 1), nr rej. 2055/A z 20.01.1986.

GLINNO

GRODZISKO STOŻKOWATE (GLINNO STAN.1- AZP 47-31/1), nr rej. 1745/A z 27.02.1976.

Na terenie Gminy znajdują się dwa stanowiska- grodziska, o dobrze zachowanej własnej formie krajobrazowej. Mają one bardzo dużą wartość poznawczą. Położone w lesie grodzisko w Brzeźnie i wśród łąk w Glinnie są dość dobrze zachowane i w nie wymagają dodatkowych zabiegów konserwatorskich. **Zagrożenie dla obiektów stanowią nielegalni poszukiwacze z wykrywaczami metalu.**

3.5.3. Zestawienie liczbowe stanowisk archeologicznych na terenie gminy zewidencjonowanych i wpisanych do rejestru zabytków łącznie z funkcją oraz analizą chronologiczną.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	LICZBA OGÓŁEM	W tym stanowiska wpisane do rejestru zabytków
a. grodziska	4	2
b. osady	927	1
c. cmentarzyska	31	2
d. inne	33	X

Dane na podstawie Raportu o stanie zabytków w Gminie Skoki (2004).

Jak wynika z badań archeologicznych prowadzonych na obszarach obejmujących gminę Skoki, teren ten był intensywnie zasiedlony przez wszystkie okresy, od pradziejów, począwszy od środkowej epoki kamienia mezolitu, przez neolit, kulturę łużycką, kulturę przeworską, wczesnopolską i okres wczesnego średniowiecza po okres nowożytny, czego egzemplifikacją jest blisko 1000 stanowisk (w tym archiwalnych). W Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych ujętych jest 876 stanowisk o znanej lokalizacji, zgrupowanych w 57 zespołów stanowisk. Wśród nich jest pięć stanowisk wpisanych do rejestru zabytków WWKZ w Poznaniu, podlegających ścisłej ochronie

konserwatorskiej. Stanowią one zapewne tylko część wszystkich stanowisk z terenu gminy i powyższe dane mogą ulegać zmianie w toku dalszego archeologicznego rozpoznania terenu.

Analiza kulturowo-chronologiczna osadnictwa na terenie Gminy, wykazała szczególną intensywność zasiedlenia w epoce kamienia, kulturze łużyckiej i okresie wczesnego średniowiecza. Osadnictwo koncentruje się przede wszystkim wzdłuż cieków wodnych. Teren gminy Skoki, położony jest w obrębie wysoczyzny morenowej wchodzącej w skład Pojezierza Gnieźnieńskiego. Rzeźba terenu jest urozmaicona licznymi wzniesieniami, przedzielonymi często zabagnionymi obniżeniami. Sieć hydrograficzną tworzy przede wszystkim rzeka Mała Węła, o bardzo krętym na terenie gminy przebiegu wraz ze swymi skanalizowanymi dziś dopływami. Istotnym elementem sieci hydrograficznej są także liczne jeziora polodowcowe, w tym największe Budziszewskie, Maciejak, Rościńskie, Włókna, Brzeźno. Tereny wzdłuż cieków wodnych szczególnie atrakcyjne dla osadnictwa urozmaicone są rozcięciami erozyjnymi i cyplami. Na terenie gminy wyróżniono kilka szczególnych skupisk osadniczych. Występują one w następujących rejonach:

- Rejon Potrzeznowo- Brzeźno
- Rejon Skoki
- Rejon Lechlin
- Rejon Łosiniec-Roszkowo
- Rejon Rościńno- Grzybowice
- Rejon Pawłowo Skockie- Stawiany-Wysoka
- Rejon Jabłkowa

Wszystkie stanowiska zlokalizowane na terenie gminy podlegają ochronie konserwatorskiej w myśl Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z 23 lipca 2003 roku. Część stanowisk znana jest tylko na podstawie danych archiwalnych z końca XIX wieku bądź początków XX wieku, bez dokładnej lokalizacji, określającej zazwyczaj tylko miejscowość. Większość stanowisk rozpoznana jest na podstawie szczegółowych badań powierzchniowych w ramach programu Archeologicznego Zdjęcia Polski. Jest to jednak rozpoznanie wstępne, przy którym określenie zarówno funkcji, jak i wartości poznawczej stanowiska może ulec zmianie po przeprowadzeniu prac wykopaliskowych. Także zasięg stanowiska wyznaczony na podstawie badań powierzchniowych nie zawsze jest zasięgiem, który dokładnie odpowiada występowaniu pozostałości pradziejowego osadnictwa pod ziemią. Wyznaczony na mapach zasięg stanowiska należy traktować orientacyjnie, może okazać się bowiem podczas prac ziemnych, że obiekty archeologiczne zalegają także w sąsiedztwie wyznaczonych na podstawie obserwacji powierzchniowych zasięgów stanowisk.

Aby zapewnić prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych należy:

- respektować wyznaczone strefy ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych

- wprowadzić zapis zapewniający prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych, tj. założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych wymagają uzgodnienia z WUOZ (z właściwym miejscowo konserwatorem zabytków), który określi warunki realizacji inwestycji”.

W odniesieniu do stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje zakaz wszelkiej działalności związanej z pracami ziemnymi. W przypadku planowania jakiejkolwiek działalności należy wystąpić o szczegółowe wytyczne do właściwego miejscowo Konserwatora zabytków. Wszelkie prace związane z zagospodarowaniem i zabudową stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru szczegółowo reguluje ustawa o ochronie zabytków z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. Nr 162, poz. 1568).

4. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

4.1 Uwarunkowania wynikające ze stanu zachowania i obszarów największego zagrożenia zabytków:

Na podstawie „Raportu o stanie zabytków w gminie Skoki, wykonanego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu w 2004 roku oraz prospekcji terenowej przeprowadzonej w latach 2010-2013 w trakcie tworzenia gminnej ewidencji zabytków, do obiektów najbardziej zagrożonych i pilnie wymagających prac remontowych należą zespoły rezydencjalne w **Jagniewicach, Pawłowie Skockim, Roszkowie i Stawianach**. Budynki dworów, obecnie nieużytkowane lub użytkowane niewłaściwie ulegają systematycznej degradacji, a ich stan techniczny jest bardzo zły. Dotyczy to także nie wpisanych do rejestru zabytków dworów w Antoniewie Górnym i Wysokiej. W równie złym stanie są otaczające obiekty rezydencjalne parki we wspomnianych miejscowościach oraz **Chociszewie i Jabłkowie**. Całkowite zagładzie uległ zespół dworsko-folwarczny w **Pomarzankach**. Nie zachował się do dziś żaden budynek, a niepielegnowany park dworski jest w bardzo złym stanie. W nieco lepszym stanie technicznym są nieujęte w rejestrze zabytków dwory w **Potrzeźnowie i Rakojadach** oraz dwór w **Glininie**. Dobry stan zachowania, odzwierciedlający właściwy sposób użytkowania, prezentują dziś dwory i otaczające je parki w **Lechlinie, Skokach i Rościnnie**, a także remontowany dwór w **Jabłkowie**. Stan zachowania zabudowań folwarcznych na terenie gminy jest zróżnicowany. Do najlepiej zachowanych obiektów należą budynki folwarczne w **Jabłkowie, Pawłowie Skockim, Roszkowie i Stawianach**.

Jako dobry i bardzo dobry należy ocenić stan zachowania i techniczny znajdujących się na terenie gminy obiektów sakralnych w **Jabłkowie** (kościół i dzwonnica), **Lechlinie** (kościół, plebania i ogrodzenie), **Rejowcu, Raczkowie** (kościół, dzwonnica i plebania) oraz **Skokach**. W wyniku przeprowadzonych w ostatnich latach remontów w znacznym stopniu poprawił się stan zachowania kościoła p.w. Św. Mikołaja w **Skokach**. W dobrym stanie jest również zespół budynków w zakładzie wychowawczym w **Antoniewie**. Na ogół w dostateczny stan prezentuje większość zabytkowych

budynków użyteczności publicznej (**pocztą i dworce**), znajdujących się w zasobach gminnej ewidencji zabytków.

W ostatnich latach podjęto prace remontowe w znacznej części zabytkowych budynków mieszkalnych położonych na terenie gminy (ujętych w gminnej ewidencji zabytków). Zakres prowadzonych, przeważnie przez prywatnych właścicieli lub użytkowników prac remontowych, obejmuje najczęściej wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie budynków i wymianę pokrycia dachowego. Często pracom tym towarzyszy nieprawidłowe powiększanie otworów okiennych bądź ich całkowite замуrowywanie. Z jednej strony zahamowany został proces degradacji tych obiektów, z drugiej często zatarciu uległ ich pierwotny wygląd i charakter. Problem ten dotyczy zarówno zabudowy miejskiej Skoki jak i wiejskiej w tym zespołów folwarcznych.

Do gminy Skoki należy kilkanaście obiektów zabytkowych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. W większości są to budynki szkolne: w **Skokach**, **Jabłkowie**, **Lechlinie**, **Łosińcu**, **Pawłowie Skockim**, **Potrzanowie** (ul. Szkolna 1), oraz **Rejowcu**. Stan zachowania i techniczny większości z nich jest dobry lub dostateczny. W najbliższym czasie planowana jest rewitalizacja budynku szkoły w **Skokach**. W bardzo dobrym stanie technicznym jest odrestaurowany dom przy pl. Powstańców Wielkopolskich 18 w Skokach. W nieco gorszym stanie jest kilka domów mieszkalnych, które stanowią własność komunalną są to domy w **Budziszewicach** (nr 6, 8, 9), dawny pałac w **Potrzanowie** (ul. Włókna 18) oraz mieszczący bibliotekę dom nr 11 w **Rejowcu**.

W przypadku znajdujących się w rejestrze stanowisk archeologicznych w bardzo dobrym stanie zachowania i nie zagrożone są obydwie grodziska wczesnośredniowieczne w **Glinie** oraz **Brzeźnie**. Pozostałe trzy stanowiska wpisane do rejestru zabytków w **Jabłkowie**, **Sławicy** i **Stawianach** położone są na obszarach użytkowanych rolniczo. Dlatego należy przeprowadzić na nich badania sondażowe w celu ustalenia stanu zachowania substancji zabytkowej i zdecydowania o sposobie użytkowania gruntu.

Ponieważ osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne grupuje się przede wszystkim wokół jezior i wzdłuż cieków wodnych, szczególnie atrakcyjnych dla turystyki i rekreacji, dużym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są nowopowstające osiedla mieszkaniowe i domków letniskowych. Ochrona stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych, przy inwestycjach związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu powinna mieć swoje odbicie w ujmowaniu zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowaniu zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Szczególnie zagrożonym obszarem pod względem konserwatorskim są znajdujące się na terenie gminy są zabytkowe cmentarze (w większości ewangelickie). Pozbawione opieki i dozoru ulegają postępującej degradacji. W kilku przypadkach służą one, jako nielegalne wysypiska śmieci. Zacierany jest pierwotny układ alejek, teren zarasta samosiejkami drzew i krzewów, a nagrobki są dewastowane lub zapadają się.

4.2. Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Skoki (*Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego*).

Studium zostało przyjęte Uchwałą Rady Miasta Gminy Skoki Nr XLVI/279/10 w dniu 24 czerwca 2010 roku.

W części I studium (*UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY*), w rozdziale 4 *Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury*:

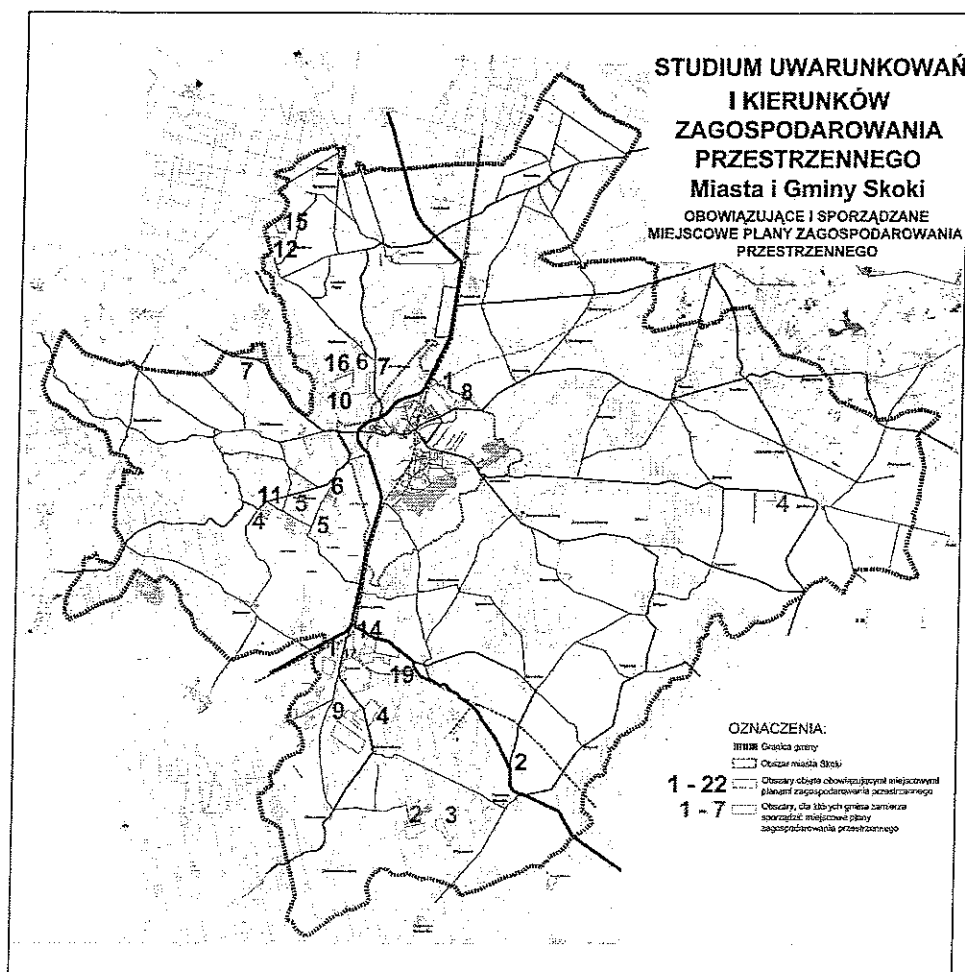
W podrozdziale 4.1. został przedstawiony zarys historii Gminy Skoki

- W podrozdziale 4.2. zostały wymienione obiekty z terenu gminy wpisane do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego
- W podrozdziale 4.3. zostały wymienione obiekty zabytkowe wpisane do gminnej ewidencji zabytków
- W podrozdziale 4.4 zostały wymienione obszary objęte ochroną konserwatorską, w tym: historyczny układ urbanistyczny miasta Skoki (bez powołania się na konkretny akt prawny oraz 27 cmentarzy i miejsc pocmentarnych z terenu gminy.

W rozdziale 6 (*Infrastruktura społeczna*), podrozdziale 6.4, *kultura i sport* zamieszczona jest informacja dotycząca Biblioteki Publicznej Miasta i Gminy w Skokach im Eugeniusza Paukszy: W 2001 roku rozszerzono działalność biblioteki o dział kulturalny, w ramach którego powołano regionalną izbę pamięci.

W rozdziale 10 (*Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy*), w sporządzonej analizie SWOT wśród mocnych stron wymieniono: *korzystne warunki do lokalizacji usług turystyczno- wypoczynkowych* oraz dużą atrakcyjność turystyczno wypoczynkową gminy.

W rozdziale 11 wymieniono obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy (łącznie 22 uchwalone do lutego 2008 roku).

Miejscowe Plany zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Skoki (do 2008 roku)

W części II studium (*KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO*), w rozdziale 1, podrozdziale 1.1 (*Cele i zadania polityki przestrzennej gminy*), w podpunkcie b, powołano się na założenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, a w tym:

- ochronę charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów pałacowo-parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelni, kapliczek, krzyży i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej,
- poszanowanie kształtowanej tradycyjnie różnorodności etnicznej form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych regionach województwa,
- twórcze wykorzystanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwołanie się do architektury regionalnej, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury...

W podpunkcie c, powołano się na *Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013*. Jednym z założeń tego program było stworzenie "Szlaku kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonki". Programem zostało objętych 12 drewnianych kościołów na terenie

Międzygminnego Związku "Puszcza Zielonka", w tym 4 kościoły z terenu gminy: w Skokach, Jabłkowie, Raczkowie i Rejowcu.

W rozdziale 4 (*Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków dóbr kultury współczesnej*), w podrozdziale 4. 1, dotyczącym *Ochrony obiektów wpisanych do rejestru zabytków* stwierdzono:

W odniesieniu do zabytków wpisanych do rejestru ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wymaga uzyskania zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków w przypadku:

- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywania robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenia badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenia badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenia badań archeologicznych;
- przemieszczania zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałego przeniesienia zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywania podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiany przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczania na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów, z wyłączeniem znaków informujących o tym, że zabytek podlega ochronie po uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwania ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

4.3. Uwarunkowania wynikające ze Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Skoki na lata 2000-2015

Strategia została przyjęta uchwałą nr XXV/207/2000 Rady Miejskiej Gminy Skoki z dnia 15.11.2000.

W rozdziale 2 (*Syntetyczna charakterystyka gminy*), przedstawiono m in. rys historyczny gminy i zaprezentowano najważniejsze obiekty zabytkowe zlokalizowane na jej terenie.

W rozdziale 3 (*Analiza SWOT*) wśród czynników wpływających na dalszy rozwój gminy, za mocną stroną gminy w dziedzinie społecznej uznano *korzystne warunki dla odpoczynku i rekreacji* (str.76). W dziedzinie ekologicznej wśród szans wymieniono: *Rozwój infrastruktury turystycznej...; zwracanie uwagi na środowisko przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych; uzyskanie dotacji budżetowych na budowę kanalizacji i oczyszczalni* (str. 79).

W rozdziale 4 (*Priorytetowe problem w gminie*), wśród kilkunastu najważniejszych problemów wymieniono: *słabo rozwiniętą infrastrukturę gminy*.

W rozdziale 5 (*Wizja rozwoju gminy*), w zestawianiu tabelarycznym dotyczącym wizji gminy Skoki w 2015 roku w dziedzinie gospodarki wymieniono: *dobrze prosperujące obiekty rekreacyjne i turystyczne oraz duży ruch turystyczny*. W sferze społecznej: *Ziemia Skocka Małą Ojczyzną*. W sferze środowiska przyrodniczego: *zadbane miejsca publiczne*. W sferze infrastruktury technicznej: *uporządkowana gospodarka wodno-ściekowa* (s.88).

4.4. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

W gminie Skoki obowiązuje obecnie 36 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- **Brzeźno 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2012 r.),
- **Grzybowo 2** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2003 i 2005 r.),
- **Niedźwiedziny 3** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2003, 2007, 2009),
- **Niedźwiedziny z Rejowcem 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2002 r.),
- **Pawłowo Skockie 2** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 1998, 2009 r.),
- **Potrzanowo 8** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w latach 1999- 2012),
- **Raczkowo 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2009 r.),
- **Rejowiec 3** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2007 r.),
- **Rościnnio 5** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2000, 2007, 2012 r.),
- **Skoki 5** (uchwalane przez Radę Miejską Gminy Skoki 2002, 2008-2010),
- **Sławica 2** (uchwalone przez Radę Miejską Gminy Skoki w 1998 i 2012 r.),
- **Sława Wielkopolska 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2009 r.),
- **Szczodrochowo 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2012 r.),
- **Szczodrochowo z Rejowcem 1** (uchwalony przez Radę Miejską Gminy Skoki w 2005 r.).

W większości przyjętych przez Radę Miejską Gminy Skoki uchwał, w przepisach ogólnych lub szczegółowych znajduje się paragraf dotyczący zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Nakazują one:

- **uzgadnianie z właściwym organem służby ochrony zabytków prac ziemnych związanych z zabudowaniem lub zagospodarowaniem terenu zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych, oznaczonych na rysunkach**

planów, w celu ustalenia obowiązującego inwestora zakresu badań archeologicznych, zgodnie z odrębnymi przepisami,

- w razie natrafienia w trakcie prac ziemnych na obiekty archeologiczne, zabezpieczenie terenu i niezwłoczne powiadomienie odpowiednich organów ochrony zabytków, a następnie przystąpienie do archeologicznych badań ratowniczych.

5. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami

5.1. Wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

5.2. Wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Skoki

W części II studium (*KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO*), w rozdziale 1, podrozdziale 1.1 (*Cele i zadania polityki przestrzennej gminy*), w podpunkcie b, powołano się na założenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego, a w tym:

- *ochronę charakterystycznych układów ruralistycznych oraz zespołów pałacowo-parkowych, folwarków, ochrona zabytkowych budynków mieszkalnych, gospodarczych, wiatraków, remiz, szkół, kuźni, młynów, gorzelni, kapliczek, krzyży i innych elementów specyficznych dla architektury wiejskiej,*
- *poszanowanie kształtowanej tradycyjnie różnorodności etnicznej form osadnictwa wiejskiego w poszczególnych regionach województwa,*

- twórcze wykorzystanie wzorców architektury lokalnej przy formułowaniu warunków dla projektowanej zabudowy, odwołanie się do architektury regionalnej, preferowanie rodzimych materiałów budowlanych oraz tradycyjnych elementów małej architektury...

W rozdziale 4 (*Obszary I zasady ochrony dziedzictwa kulturowego I zabytków dóbr kultury współczesnej*), podrozdziale 4.2 (*Ochrona konserwatorska*) wymieniono obszary objęte ochroną konserwatorską, w tym:

- układ urbanistyczny w Skokach,
- teren cmentarza rzymsko- katolickiego w Skokach,
- miejsce po cmentarzu żydowskim, przy ul. Antoniewskiej,
- cmentarze i miejsca pocmentarne z terenu gminy (łącznie 27 przedstawionych w ujęciu tabelarycznym).

W odniesieniu do cmentarzy stwierdzono, że:

W obrębie cmentarzy obowiązuje ochrona układu przestrzennego, alei, układu kwater, ochrona zabytkowego drzewostanu, ochrona historycznych nagrobków i innych elementów małej architektury. Zakazuje się zmian układu przestrzennego, likwidacji historycznych elementów małej architektury oraz historycznych nagrobków. Wszelkie prace prowadzone w obrębie historycznych cmentarzy należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków lub uzyskać pozwolenie WKZ.

W odniesieniu do parków stwierdzono:

W obrębie parków obowiązuje ochrona układu przestrzennego historycznego, ochrona zabytkowego drzewostanu, ochrona historycznych elementów małej architektury. Wszelkie prace prowadzone w obrębie historycznych parków należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków stwierdzono:

Poza czynnościami prawnej ochrony zabytków wynikającej z przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w przedmiocie obiektów wpisanych do rejestru zabytków, należy wprowadzić instrumenty ochrony w odniesieniu do planowania przestrzennego w postaci stref ochrony konserwatorskiej określanych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Strefy te powinny być ustalane stosownie do potrzeb i rangi wartości chronionych tych obiektów oraz ich przestrzennie identyfikowalnych zespołów.

W rozdziale 5 (*Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej*), w podrozdziale 5.2 (*Transport Kolejowy*), stwierdzono:

Plan Transportowy Funkcjonowania Publicznego Transportu Pasażerskiego na obszarze Województwa Wielkopolskiego na lata 2007 – 2011 zakłada modernizację stacji, dworców i przystanków osobowych. Na liście budynków stacyjnych i dworców przeznaczonych do modernizacji znajduje się również miasto Skoki.

W podrozdziale 5.4 (*Sieć kanalizacji sanitarnej*), stwierdzono:

W ramach Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” projektowana jest „Kanalizacja obszaru Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka i okolic”, finansowana z Funduszu Spójności. Przedmiotem projektu jest uporządkowanie gospodarki ściekowej w obrębie 5 gmin należących do Związku: Czerwonak, Kiszkowo, Murowana Goślina, Pobiedziska, Skoki, Swarzędz. Zadanie to znajduje się w indykatywnym wykazie dużych projektów dla programu operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”. Koncepcja Kanalizacji...” przewiduje objęcie systemem kanalizacji (aglomeracja ściekową) następujące miejscowości na terenie gminy: Lechlin, Rakojady, Skoki, Karolewo, Antoniewo Zakład, Szczodrochowo, Sława Wielkopolska, Sławica, Rejowiec, Stawiany i Pawłowo Skockie.

5.3. Cele wynikające ze Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Skoki na lata 2000-2015.

W rozdziale 6 (*Cele*) za kluczowe uznano cele strategiczne, a wśród nich: *Kompleksowe uzbrojenie miasta, wsi i terenów rekreacyjnych w infrastrukturę techniczną (cel 1), Zrównoważony rozwój działalności gospodarczej (cel 3) oraz Ziemia Skocka dobrze promowana, bezpieczna i zadbane (cel 5).*

W odniesieniu do celu 1 za istotne uznano cele operacyjne: *gazyfikację gminy, dokończenie kanalizacji miast, modernizację dróg i sieci wodociągowej.*

W odniesieniu do celu 3 uznano za istotny cel operacyjny: *rozwój turystyczny gminy- Ziemia Skocka atrakcyjnym miejscem dla turystów i wypoczynku.*

W odniesieniu do celu 5, wśród najważniejszych założeń do wcielenia uznano: *Piękna Ziemia Skocka*

W rozdziale 7 (*Plan operacyjny do 2015 roku*),

Odnośnie planu realizacji celu strategicznego nr 3, w tym celu operacyjnego 3 (*Rozwój turystyczny gminy...*) stwierdzono, że: *Ważną rolę w rozwoju turystycznym gminy odegra marketing. Jest potrzeba upowszechniania walorów turystycznych Ziemi Skockiej, takich jak zabytki architektury i historii, obszary chronionego krajobrazu, baza turystyczna... Gminę turystyczną promują pamiątki regionalne z charakterystycznymi dla regionu symbolami... Dla zwiększenia atrakcyjności gminy konieczna jest rozbudowa bazy turystycznej ...*

Odnośnie planu realizacji celu strategicznego nr 5, w tym celów operacyjnych 1, 2 (*Profesjonalny marketing gminy; Piękna Ziemia Skocka*) wśród zadań wymieniono m in.:

W pkt. 1 Wydawnictwa promocyjne o gminie i firmach. Panorama firm i atrakcji Miasta i Gminy Skoki (aktualizowany co 2-3 lata).

W pkt. 2 Skoki w Internecie (informacje o gminie i okolicy, oferta gospodarcza i turystyczna)-ciągła aktualizacja.

W pkt. 3 Informator turystyczny o gminie (aktualizacja, co 3 lata).

Odnosnie celu operacyjnego 2 stwierdzono:

Skoki i okoliczne wioski cechują się bardzo atrakcyjnym krajobrazem, bogatym środowiskiem, licznymi zabytkami kultury materialnej. Konieczne są stałe działania mające na celu utrzymanie terenów prywatnych i miejsc publicznych w odpowiednim porządku...

5. 4 Cele wynikające z Strategii rozwoju turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”

- Szlak Kościołów Drewnianych (patrz. pkt. 2.2.1.1 Programu).
- Cysterski Szlak Rowerowy po północnej Wielkopolsce (patrz. pkt. 2.2.1.2 Programu).
- Historyczne trasy kolejowe (patrz. pkt. 2.2.1.3 Programu).
- Uwzględnienie grodzisk przy tworzeniu tras turystycznych (patrz. pkt. 2.2.1.4 Programu).
- Turystyczne wykorzystanie dworów i zabudowań gospodarczych (patrz. pkt. 2.2.1.5 Programu).

6. Kierunki działań dla realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

Wyznaczenie podstawowych kierunków działań w realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016 poprzedzone zostało analizą stopnia realizacji poprzedniego programu, obowiązującego w latach 2009-2012.

6.1. Podstawowe kierunki działań

6.1.1. Gminna ewidencja zabytków:

a/ Uzupełnienie gminnej ewidencji zabytków o karty zabytkowych cmentarzy znajdujących się na terenie gminy.

b/ Sporządzenie kopii kart adresowych obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków i przekazanie ich sołtysom i przewodniczącym Zarządów Osiedli w celu systematycznego monitorowania obiektów zabytkowych w podległych im sołectwach i osiedlach.

c/ Systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną.

6.1.2. Gminna ewidencja stanowisk archeologicznych:

a/ Weryfikacja gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych i stworzenie zbioru kart stanowisk, ujętych dotychczas w zespoły stanowisk (zgodnie z opracowanym wzorem) w oparciu o materiały znajdujące się w archiwum WWKZ.

b/ systematyczne uzupełnianie gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych.

6.1.3 Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury”

- a/ przeprowadzenie szczegółowej inwentaryzacji tzw. „małej architektury” (kapliczki, figury, krzyże, pompy, studnie).
- b/ ustalenie ich szczegółowej lokalizacji (określenie działek gruntowych oraz właścicieli gruntów).
- c/ opracowanie kart ewidencyjnych wraz z dokumentacją fotograficzną.
- d/ przygotowanie wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do rejestru zabytków.

6.1.4. Rewitalizacja obiektów zabytkowych

- a/ Rewitalizacja pałacu w Potrzebie, znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków i wpisanego do rejestru zabytków. Planowany jest przeprowadzenie kompleksowego remontu dachu. Gmina na ten cel planuje wydać kwotę ze środków własnych i pozyskanych z zewnątrz
- b/ Rewitalizacja Szkoły Podstawowej w Skokach, znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków. Planowane jest przeprowadzenie kompleksowego remontu dachu. Gmina na ten cel planuje wydać kwotę ze środków unijnych.
- c/ Rewitalizacja Domu nr 11 w Rejowcu (siedziba biblioteki), znajdującego się w gminnej ewidencji zabytków. Planowany jest przeprowadzenie kompleksowego remontu dachu. Gmina na ten cel planuje wydać kwotę ze środków własnych Gminy i pozyskanych z zewnątrz.
- d/ Opracowanie koncepcji rewitalizacji i sposobu użytkowania przejętych przez Gminę budynków dworców kolejowych w Skokach, Roszkowie i Sławie Wlkp i terenów przydworcowych wzdłuż linii kolejowej 356 – *Gmina Skoki (700/70005)- przygotowanie do aplikowania w perspektywie finansowej na lata 2014-2020 o dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej realizacji projektów dotyczących rewitalizacji dworców kolejowych i terenów przydworcowych (WPI)*. Cel realizowany ze środków własnych gminy oraz pozyskanych z zewnątrz.
- e/ Wspieranie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych nie będących własnością gminy. Gmina podejmie prace nad projektem uchwały w sprawie: zasad i trybu postępowania o udzielenie oraz sposobu rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na terenie gminy.

6.1.5. Ścieżki i szlaki edukacyjno-turystyczne

- a/ Opracowanie na terenie miasta ścieżki turystyczno- edukacyjnej, informującej o jego przeszłości i zabytkach wraz z oznakowaniem najważniejszych obiektów układu urbanistycznego: rynku, zespołu kościoła parafialnego p.w. Św. Mikołaja Biskupa, zespołu dawnego kościoła ewangelickiego (obecnie p.w. Świętych Apostołów Piotra i Pawła), zespołu pałacowo- parkowego, budynków użyteczności publicznej, obiektów przemysłu rolno- spożywczego. Przewiduje się wykonanie tablic informacyjnych, które zostaną umieszczone przy poszczególnych obiektach w porozumieniu z właścicielami nieruchomości.

b/ Opracowanie koncepcji analogicznej ścieżki turystyczno edukacyjnej na terenie gminy, łączącej najważniejsze obiekty zabytkowe (grodziska, zespoły dworsko- parkowe, folwarczne, zespoły obiektów sakralnych, budynki użyteczności publicznej, obiekty przemysłowe i wybrane budynki mieszkalne), informującej o jej przeszłości i jej korelacja z już istniejącymi szlakami, m. in. *Szlakiem kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka i Cysterskim Szlakiem Rowerowym po Północnej Wielkopolsce*. Przewiduje się wykonanie tablic informacyjnych, które zostaną umieszczone przy poszczególnych obiektach w porozumieniu z właścicielami nieruchomości.

c/ Nawiązanie współpracy z właścicielami budynków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków w celu ustalenia możliwości i zasad ich udostępnienia.

d/ Podjęcie współpracy z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania obiektów zabytkowych na drogach wojewódzkich, powiatowych i gminnych w celu ułatwienia dojazdu do tych obiektów.

6.1.6. Edukacja i promocja zabytków gminy Skoki:

a/ Systematyczne zbieranie materiałów archiwalnych (zdjęcia, mapy, pocztówki i inne teksty o znaczeniu historycznym) dotyczących zabytków gminy Skoki. Zadanie to powierzono Gminnej Bibliotece Publicznej.

b/ Publikacja folderu z informacjami o najważniejszych zabytkach z terenu gminy oraz udostępnienie ich na odpowiedniej stronie internetowej związanej z tą problematyką.

c/ Wprowadzenie do programu zajęć szkolnych problematyki dotyczącej ochrony dóbr kultury, historii regionu i opieki nad zabytkami.

6.1.7. Opieka nad nieczynnymi cmentarzami i miejscami pamięci narodowej

Przewiduje się podjęcie na nieczynnych cmentarzach działań zmierzających do oczyszczenia ze śmieci i samosiewów oraz ogrodzenia (w miarę możliwości) ich terenu i oznakowania przez umieszczenie tablic informacyjnych. Zadanie to planuje się we współpracy z placówkami oświatowymi Gminy oraz zarządcami obszarów leśnych znajdujących się w gminie.

6.1.8. Kontakty z właścicielami obiektów zabytkowych

a/ Wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów.

b/ Ustalenie z właścicielami niektórych obiektów zabytkowych możliwości i zasad ich udostępniania dla celów publicznych.

c/ Informowanie właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków.

d/ Merytoryczna pomoc właścicielom zabytków w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków.

e/ Wypracowanie zasad wprowadzania ulg podatkowych- np. czasowe zwolnienie z podatku od nieruchomości osób podejmujących remonty, renowacje obiektów znajdujących się w ewidencji zabytków (nie wpisanych do rejestru).

6.1.9. Nadzór (ciągły) nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych. Dotyczy to np. prac związanych z budową kanalizacji przez Związek Międzygminny Puszcza Zielonka. Na terenie gminy Skoki w rejonach, w których prowadzona jest budowa: 7A- Sławica, 7B- Rejowiec, Szczodrochowo, 7C- Karolewo, występują zespoły stanowisk archeologicznych (ujęte w gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych) zagrożonych inwestycją. Są to odpowiednio Zespoły: Z 30 i Z 33 (Rejon 7A), Z 45 (Rejon 7 B), Z 38 i Z 40 (Rejon 7 C). W 2014 roku planowana jest budowa drogi w Rejowcu. W latach 2014-2017 planowana jest budowa nawierzchni ulic Łąkowej i Ogrodowej w Skokach. W latach 2015-2017 planowana jest budowa nawierzchni uli Krańcowej, Bocznej, Wąskiej, Wodnej i Piaskowej w Skokach. W latach 2014-2016 planowana jest budowa ulic osiedla Topolowa I (Akacyjowa, Kasztanowa, Klonowa, Brzozowa, Sosnowa) w Skokach. W 2014 roku planowane jest dokończenie ulic osiedla Topolowa II (Jodłowa, Jarzębinowa Świerkowa) w Skokach. Na lata 2012-2016 zaplanowana jest budowa wodociągu w Sławie i Sławicy z przepompownią i zbiornikiem wyrównawczym.

6.1.10. Uwzględnianie problematyki ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu.

6.2. Terminarz realizacji zadań i potencjalne źródła finansowania

Rok	Zadanie	Planowane finansowanie
2014	1/ Uzupełnienie Gminnej ewidencji zabytków o karty zabytkowych cmentarzy.	Budżet Gminy
	2/ Wykonanie kopii kart obiektów znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków i przekazanie ich sołtysom oraz przewodniczącym Zarządów Osiedli w celu ich systematycznego monitorowania.	Budżet gminny
	3/ Rewitalizacja pałacu w Potrzebowie, obejmująca kapitalny remont dachu.	Budżet gminy
	4/ Opracowanie dokumentacji technicznej dotyczącej rewitalizacji dworców i terenów przydworcowych wzdłuż linii kolejowej nr 356-Gmina Skoki.	Budżet gminy (125 000 zł wg. WPI)
	5/ Systematyczne zbieranie materiałów źródłowych o historii Gminy Skoki oraz poszczególnych obiektów zabytkowych w celu ich szerszej prezentacji na stronach internetowych, w lokalnej prasie oraz wykorzystania na tablicach informacyjnych umieszczanych przy tych obiektach na planowanej trasie ścieżki turystyczno-edukacyjnej. Zadanie to wykonuje Gminna Biblioteka Publiczna.	Budżet gminy
	6/ Opracowanie programu lekcji podejmujących tematykę historii regionu, ochrony dóbr kultury i opieki nad zabytkami.	Budżet gminy
	7/ Wsparcie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów. Gmina podejmie prace nad projektem uchwały w sprawie: zasad i trybu postępowania o udzielenie oraz sposobu rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru	Budżet gminy

	zabytków, znajdującym się na terenie gminy. 8/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych (w tym prace związane z budową kanalizacji oraz nawierzchni dróg- patrz pkt.6.1.9).	Budżet gminy
2015	1/ Inwentaryzacja zabytków tzw. „małej architektury” na terenie gminy Skoki. Wykonanie dokumentacji rysunkowej i fotograficznej. 2/ Opracowanie dokumentacji technicznej dotyczącej rewitalizacji dworców i terenów przydworcowych wzdłuż linii kolejowej nr 356- Gmina Skoki. 3/ Podjęcie prac związanych z rewitalizacją Szkoły Podstawowej w Skokach. 4/ Opracowanie koncepcji ścieżek turystyczno-edukacyjnych na terenie miasta oraz Gminy Skoki, informujących o jej przeszłości i zabytkach. 5/ Wykonanie prac porządkowych i zabezpieczających na nieczynnych zabytkowych cmentarzach. Oznakowanie i ich ogrodzenie (w miarę możliwości). 6/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla	Budżet gminny Budżet gminny+ środki do pozyskania z zewnątrz (175 000 zł wg. WPI) Koszt około 629 815, 81 złotych ze środków pozyskanych z zewnątrz Budżet gminny + środki do pozyskania z innych źródeł. Budżet gminy + środki do pozyskania z innych źródeł. Budżet gminy

	zabytków archeologicznych (j.w.).	
2016	1/ Rewitalizacja domu w Rejowcu 11 obejmująca kapitalny remont dachu i elewacji.	Budżet Gminy
	2/ Aplikowanie o dofinansowanie ze środków Unii Europejskich projektów dotyczących rewitalizacji dworców kolejowych i terenów przydworcowych	Budżet Gminy
	3/ Weryfikacja gminnej ewidencji stanowisk archeologicznych i stworzenie zbioru kart wszystkich stanowisk, ujętych dotychczas w zespoły stanowisk (zgodnie z opracowanym wzorem) w oparciu o materiały znajdujące się w archiwum WWKZ.	Budżet gminy
	4/ Realizacja szlaku turystyczno-edukacyjnego (ścieżki) po terenie miasta, informującej o jej przeszłości i zabytkach.	Budżet gminy + środki do pozyskania z innych źródeł.
	5/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych (j.w.).	Budżet gminy
2017	1/ Porządkowanie nieczynnych cmentarzy i miejsc pamięci narodowej.	Budżet gminy + środki do pozyskania z innych źródeł.
	2/ Rewitalizacja budynku dworca w Skokach i związany z nią kompleksowy remont budynku z przeznaczeniem na cele określone w przygotowanej wcześniej koncepcji	Budżet gminy + środki do pozyskania z innych źródeł w tym partnerstwa publiczno-prywatnego.
	3/ Ciągły nadzór nad inwestycjami ziemnymi realizowanymi przez Gminę, stanowiącymi zagrożenie dla zabytków archeologicznych (j.w.).	Budżet gminny

7. Instrumentarium realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

7.1. Gmina w odniesieniu do niektórych obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków podejmie prace nad uchwałą pozwalającą na wprowadzenie ulg podatkowych dla ich właścicieli, warunkowane podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów.

7.2. Nawiązanie współpracy z zarządcami obszarów leśnych znajdujących się na obszarze gminy Skoki, właścicielami obiektów zabytkowych oraz z instytucjami wprowadzającymi oznakowania obiektów na drogach w celu realizacji założeń gminnego programu opieki nad zabytkami.

7.3. Utworzenie zarządzeniem Burmistrza, w ramach organizacyjnych Urzędu Gminy Skoki oraz podległych jednostek samorządowych, Zespołu Koordynującego pracami realizującymi poszczególne zadania wynikające z ustaleń Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2016. Głównym koordynatorem Zespołu będzie Inspektor Karolina Stefaniak.

8. Monitoring działania gminnego programu opieki nad zabytkami

Proces osiągania celów Programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez Zespół Koordynujący, poprzez analizę stopnia ich realizacji. Będzie ona obejmowała:

- a/ bieżący monitoring (przynajmniej raz do roku) gminnej ewidencji zabytków, uwzględniający informacje o stanie zachowania obiektów, zmianach lokalizacyjnych, zmianach stosunków własnościowych,
- b/ ocenę zaawansowania prac związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych;
- c/ ocenę realizacji procesu wdrażania trasy turystyczno-edukacyjnej na terenie miasta i gminy;
- d/ ocenę realizacji programu edukacji i promocji zabytków;
- e/ ocenę kontaktów z właścicielami obiektów, w zakresie działań zmierzających do rewitalizacji obiektów zabytkowych.

Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo przez Burmistrza Skoków po upływie 2 lat funkcjonowania Programu i zakończona raportem przedkładanym Radzie Gminy. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

Literatura:

- 1/ Patro G. *Miasto i Gmina Skoki*, Wągrowiec 2001.
- 2/ Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, Warszawa 2000.
- 3/ Raport o stanie zabytków w gminie Skoki, 2004.
- 4/ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Miasta i Gminy Skoki na lata 2000-2015.
- 5/ Studium Uwarunkowań oraz kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Skoki.
- 6/ Program opieki nad zabytkami dla Miasta i Gminy Skoki na lata 2009-2012.
- 7/ *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. Warszawa: nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880-1914.

